

A szerkesztő lakása:

Rimaszombat, Főter. Ide intézendő a lap szellemi részét érdeklő minden közlemény és levelezés.

Bejegyzetlen levelet nem fogadunk el.

Kéziratot nem adunk vissza.

Az előfizetés díja.

Egész évre 8 korona
Fél évre 4 korona
Negyedévre 2 korona

Tanítóknak egész évre 4 kor.
fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 20 fillér.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadó hivatal:

Rimaszombat, Pokorágyi-utca 1. szám a. a. könyvnyomdáiban.
— Ide intézendők a kiadóhivatali illető előfizetés, hirdetés, nyiltér és egyéb felszólalások.

A hirdetés díja

Egy háromhasábos petitsor térfogata 12 fillér.
Bélyegdíj minden beiktatás után 60 fillér.

Nyiltér:

Egy sor 40 fillér.

Előfizetést elfogad a „Gömör-Kishont” kiadóhivatala, nemkülönben minden hazai postahivatal, az előfizetés legzélszerűbben posta-utalvány útján eszközölhető. — **Hirdetést** csak a kiadóhivatal vesz fel.

BAKSAY ISTVÁN.

Egy félszázadon át folytatott tisztas munkát, egy emberöltő alatt szerzett polári becsületet, a férfui erények, vallásos buzgóság, hangyaszorgalom, esalogány szív és tudós elme minden nemes tulajdonságának összességét jelenti az az egyszerű név, melynek viselője előtt ma egy egész társadalom elismerőleg hajlik meg szívekből hangzó éljenriadal között.

Ennek a sokszor hideg, ritkán hevülékeny, de mindig őszinte társadalomnak szinte a szíve dobogását halljuk, mikor egyesek, testületek, a közélet munkásságának számtalan összekötő szálaival fonódnak a *Baksay István* tisztas alakja köré, hogy a szeretet közös tárgyának magasított ünneplésével becsülik meg egy emberöltő verejtékes munkájának, becsületes igyekezetének sohasem felejthető érdemeit.

Jöjj, szállj le szívembe római lantos, ihlesd meg gyenge tollamat lelkednek magasba szárnyaló hevületével; hogy ez a pár sor, a mit vékony papirusomra feljegyzek Róla, méltóvá legyen arra, hogy a végtelen idők századai számára megőrizzen egy tisztas nevet, mert hiszen . . . „férfit, derekat énekelek.”

Nem világverő dicsőség diadala, nem felhajtolt sikerek mámoros lármája ez az ünnep. Fegyveresörgés, biborok pompája távol van ettől a puritán képtől, melynek keretében ma a közélet egyszerű munkásának tisztas alakját foglalja be a polgártársak ezreinek igaz kegyelete.

Született, élt és dolgozott: becsülettel és bölcseséggel. A ki szebbet tud mondani a polgár erények megjelölésére: ám fűzze koszoruba ékes virágait a tiszteletnek és szeretetnek; mi — az egymást felváltó napok szerény krónikásai — csak megjelöljük a pontot, melyen egy áldásos élet hasznos tevékenységét, mint követésre méltó példát állítja előnkbe a társadalom szívének felbuzduló, őszinte lelkesedése.

Sok tövist, kevés rózsát termett az a pálya, melyre hivatása — hajlama és a végzet egyaránt

— elkötelezte. Hajdan azt mondták, hogy az istenek kegyét elvesztettek lépnek arra az utra . . . Mintha az *istenek kegyére* szüksége volna annak, a kinek lelkében az Isten lakik!

Benne voltak az ideálok: az Istenben bizó hit és az a nemes vágy, hogy hasznosan szolgálja, szeretettel, a hazát és embertársait. Öt évtized alatt — még életkornak sem mindenki éri! — nemzedékeket nevelt a magyar hazának: hű magyarokat, okos embereket és becsületes polgárokat. Hit és tudás voltak vezéresillagai, melyeknek fényével ezerek életútjára világított be; szívének szeretete a melegség, mely a nemes ösztönök csiráiból a közjónak hasznát termelte meg. Tanította az igazságot, nevelt az életnek: szeretésére minden szépnak és jónak, tisztelésére mindannak, a mi Isten akaratából, vagy az emberek becsületes, jószándéku munkásságából állott elő. Azok, a kiket kézenfogva, gyöngéd szeretettel vezetett, a poros iskolapadok között ki — az élet nagy iskolájába: szívük utolsó dobbanásáig áldással fogják említeni mindig a *Baksay István* nevet.

Semmiere sincs az emberiségnek olyan nagy szüksége, mint munkás polgároknak. Egyesek és az összesség boldogulásának főtenyezője mindig a munka volt és az is marad. Ha csak egyetlen napon át senki sem dolgoznék: bűn és nyomor lenne a földön úrrá. Pedig hányan nem dolgoznak életük egyetlen egy napján sem! . . .

Baksay István dolgozott mindig. Más embernek az egyetlen élethivatással járó feladat is sok, ő a sokféle dolgot sem tartotta egy embererőt felülhaladónak. Ez alatt a félszázad alatt, mely tisztas ősz feje fölött elrepült, alig található közéletünkben olyan mozzanat, melynél az ő tiszta kezének, okos fejének, érző szívének munkája emléket ne hagyott volna hátra. Az egyházi és világi intézmények egész sorozatát szolgálta hiven, önzetlenül; jóformán az alkotásnak és a használásnak nemes vágya által ösztökélve; a megye és város kulturális, közgazdasági és emberbaráti intézményeinek vezetésénél mindig ott volt ő, s nemesak tanácsolni, de kiváltképen *dolgozni* . . . S a ki már dolgozott, az tudja, hogy mennyi érdemet jelent az, hogy Baksay István egy félszázadon át dolgozott.

De bár emészti, élni fog soká!
Hisz lelke száz- meg százba átrepült,
Új életet teremtve mindenütt,
Még él s már itt e földön üdvezült.
Mert eltemet, ront mindent az idő,
De nem lesz ur soha a *szellemen*;
A lélek átadott atomjai
Elnek s nyomukban öröklét terem.

Im életed . . . Hosszu, nehéz vetés.
Igy ötven év repült fejed felett.
Mikor megjött a gazdag aratás,
Tél van a fön és tested . . . törve lett.
De lelked, ez az égő fákllya, gyujt!
És cseng az ajk, miként nem szóla más!
Igéd igaz, szavad hatalma nagy,
Varázserőd: szived s tapasztalás.

. . . Lelked előtt képek vonulnak el . . .
Mosolyg feléd vidám gyermekcsereg,
Most már öreg, jó része férfi lett,
S szemedbe köny, egy boldog köny rezog.
Nevén szólítod őt és ő felel,
Bár ősz a fő, mégis gyermek neked,
Előtte ülsz, tanítod lelkesen
S simítja meg fejét szelid kezed.

S im, gyermekid ölelnék most körül,
Szemükbe' hála, boldogság ragyog.
Ne halld a zajt! Az esendesen dobog,
Jutalmid közt a szív a legnagyobb.
A szív, mit nem vezérel *számítás*,
Önként dobog s borul a hála rajt,

Az ész vezérli olykor és kiált,
Habár a szív üres, nagyot az ajk.

Oszlik a fény. Világ hamar feled.
Elmul a zaj, elhervad a babér;
Mi nevedet örökre élteti
Es el nem mulik: *szeretet a bér*.
Önként jövének el, szívünk jó vezér,
Fogadd el hát, amit dobog neked:
„Szeretve áldunk, édes ősz apánk,
Örökre itt, szívünkbe van neved!”

Szathmáry József.

A második hét éves háboru.

Visszaemlékezés a Baksay István 50 éves tanári jubileuma alkalmából.

Senki nem hinné, hogy milyen dúló esatákat vittünk mi abban az időben, a mikor a rimaszombati gimnásiumban szívtuk magunkba a tejnél édesebb tudományt. A háboru szintere volt a hatodik osztály tanterme, szerzője pedig — mi tőrés-tagadás - a mi szeretett tanárunk *Baksay István*. Ne haragudjék, hogy ezt utólag megvallom.

Mikor nagy lelkesedéssel s tárgya iránti rajongó szeretettel magyarázta nekünk a híres hétéves háboru történetét, maga sem gondolta, hogy ez által egy új világháborúnak lesz indító oka, melyben ujrakelnek a hétéves háboru koszoruzott, diadalmas hősei és ujra lezajlanak annak véres ütközetei. — Pedig ugy történt. — Az ő esudabhatásu előadása a mi fogékony, gyermeki keblünkbe a háboru magvát hintette el. — Élénk beszéde, lelkes arca, ragyogó szemei megfogták, mondhatni megvesztegették lelkünket. Rabjai lettünk azoknak az indula-

TÁRCZA.

BAKSAY ISTVÁN

Ötven éves tanári jubileumára.

Leélni egy napot a más után,
Malom gyanánt örölni életünk,
Csak önmagunk, zsebünk, jölét a czél
S csak az, mi élvet ad, kedves nekünk;
Ugy élni, hogy magunk bálványaként
Feledjük mind, mi köz s örökre szép:
Nem hizni vágyó s földre bámuló
Baromra emlékeztet-e e kép? . . .

De élni, hogy éltünk s önmagunk
Aldozzuk fel az *ember* eszmeért
Es tudni, hogy ezt *észre nem veszik*,
Kőért szeliden adni a kenyért;
S nem vární mást munkánk jutalmaul:
Érezni tudjon a kebelbe' szív:
Tanítók sorsa, ezéül ezt adá
Örök *tökély* s a tény, mi erre hiv.

A természet fukar, csak testet ad;
Prometheusz, ki lelket lop belé.
Eletnyugalma, élte lánczba van,
Ki erre törve fut a czél felé.
S míg küzdve lassan alkot jellemet,
Szolgálva fény s tökély eszményeit,
Nehéz munkája örlo szü gyanánt
Emészti lelke, teste erejít.

E mai rendkívüli számunk hat oldalra terjed,

A ki e felszázados működés értékét mérlegelni akarja, ismernie kell a rimaszombati főgymnasium történetét s tanulmány tárgyává kell tennie társadalmunk fokozatos fejlődésének menetét. — A kiemelkedőbb mozzanatokon itt is, ott is megtaláljuk Baksay nevet s ezért közpályájának e mai forduló pontján nemcsak tanítványainak ezrei, nemcsak pályatársai, hanem maga a társadalom is siet elismerésének és meleg köszönetének adóját a derék férfiu színe előtt leróni.

A rimaszombati iskola, akkor, midőn Baksay átvette annak igazgatását, még csak hat osztályu algymnasium volt, melyben mindössze három tanár vezéte a nevelés munkáját. Az elnyomatás szomorú korszakában a bécsi kormány minden eszközt sietett felhasználni arra, hogy a magyar nemzeti törekvéseket elnyomja, különösen a tanítványokra gyakorolt elviselhetetlen hatást. Egyebek közt Thun miniszter azt a rendeletet adta ki, hogy a felekezeti iskolák csak abban az esetben nyerhetnek nyilvánossági jogot, ha a rendes tanárok száma meghaladja az osztályok számát. A rendelet, mely pedagógiai szempontból helyes, a felekezetek akkori viszonyai között teljesíthetetlen volt, minek folytán több szegény prot. tanintézet kapui becsukódtak. Ez lett volna sorsa a rimaszombati, osztrák és sajógömöri prot. iskolának is, ha e százados tanintézetek sorsát szívükön viselő nemes tanítványainak nem támadt volna az az ötlete, hogy a nevezett iskolákat egyesítse. A gondolat 1853-ban testet öltött s a rimaszombati ref. iskola egyesült az ág. evangélikusok osztrák algymnasiumával, minek folytán az anyagi és erkölcsi tekintetben megerősödött egy. prot. gymnasium fennmaradása biztosítva lett.

A nemes ezred elérése körül rendkívüli tevékenységet fejtett ki Baksay István, ki az ily módon két felekezet által fenntartott iskolában is megtartá állását s a fejlődésnek új stádiumába lépett gymnasium tanári testületének egyik legtevékenyebb tagja lett.

Harminez évi fennállás után a gymnasium a magas tanügyi koránny anyagi támogatása mellett ismét új fejlődési stádiumba lépett: kiegészített nyolcz osztályuvá s a rendes tanárok száma hétről tizenkettőre emelkedett. A főgymnasiumi rangra fejlődött iskola első igazgatója Baksay István volt, kinek működése nemcsak az intézet rohamos fejlődésében hagyott maradandó nyomot, hanem azon ezrek szívében is, kik felszázad alatt tanítványai valának. Gömör-Kishont s a szomszédos vármegyék intelligentiájának legnagyobb része hálával gondol egykori professzorára. Allandóan a történelemmel és mathessal foglalkozott. Különösen a történelem volt kedvenc tárgya, melyet annyi lelkesedéssel s oly megragadóan tudott magyarázni, hogy tanítványait egész exaltációba hozta, előadásai csodálatos termékenyítő erővel hatottak a tanulók szívére. Régebbi tanítványai közül többen, kik már férfikorban vannak s országos hírnévre emelkedtek, ez előadásoknak tulajdonítják első gerjedelmüket a magasabb művészi eszköz elérésére való törekvésökben. Jelesebb tanítványai voltak: Kiss József, Mikszáth Kálmán, Pósa Lajos, Törzs Kálmán, Gáspár Imre, továbbá a vármegyei és városi életben előkelő szerepet vivő Fáy, Hámos, Kubinyi, Szakall stb. családoknak több kiváló tagja.

A gymnasium jeles professora felszázadra nyuló közpályája alatt a társadalomban is előkelő állást vívott ki magának. Alig van városunkban oly társadalmi intézmény, mely Baksay sok oldalú képességeit igénybe ne vette volna. A rimaszombati kaszinónak előbb 16 évig jegyzője, majd 12 évig elnöke volt. A nőegyesület 27 év előtt választotta meg titkárnak, mely tisztségét ma is buzgósággal viseli. — Ez egyesület 1892-ben ünnepelte meg fennállásának 25 éves jubileumát, mely alkalommal a szintén jubiláló titkár az egyesületi választmány tagjai arcképeikkel lepték meg *A régi műkedvelő társulat is elnökévé* választotta, mely minőségében akkora tevékenységet fejtett ki, hogy egy év alatt több műkedvelői előadást tartottak, mint azután tíz év alatt. *A rimaszombati dalárda elnökségét* hosszabb időn át viselvén, jelentékeny része van ama diadalokban, melyeket jeles daláránk az országos dalversenyeken aratott, ez érdemeinek elismerésül a dalárda örökös *díszelnökének* választotta meg. Résztvett a gömörmegyei *nép- és iparbank* alapításában, mely pénzüzetnek immár évek óta igazgatósági elnöke. Mint a *rimaszombati lakareképenztár felügyelő-bizottságának elnöke*, különös érdemeket szerzett e népszerű intézet felvirágoztatása körül.

Mindezen előkelő posztók között, melyekkel a rimaszombati társadalom a kiváló tevékenységű férfiu megtisztelte legközelebb van szívéhez az az állás, melyre a helybeli *ev. ref. egyház* emelte, midőn pár évvel ezelőtt egyhangulag

főgondnokává választotta. Minden téren, melyen működött, legjobb tehetsége szerint lankadatlan buzgalommal szolgált a közügyet, de az egyházi téren tetteit igazi vallásos érzet, felekezetihez való szeretetteljes ragaszkodás, puritán őszinteség vezérelte.

Mint képviselő-testületi tag évtizedek óta vesz részt a város közügyeinek elintézésében s tapasztalatai és bőbes tanácsai nem egy ízben adtak helyes irányt a képviselőtestület határozatainak. E tevékenységének elismerésül Rimaszombati város közönsége a jubiliáns férfiu a polgári erények legszebb jutalmával, *diszpolgári oklevél*del tüntette ki.

Baksay István felszázados munkásságának érdemei nem annyira az alkotásokban, mint az eszmék megvalósításában és fentartásában sugárzanak felénk. Mint elnöknek — bármely téren működött — hervadhatatlan érdeme az, hogy az általa képviselt eszmét mindig felszárta, soha sem engedte ellapulni; a zászló kezében volt s míg ő lobogtatá, hívei soha sem fogyatkoztak meg. Az ő lelkesedése nem volt szalma láng, hanem nagy szőlővén egy örök tűzfolyam, melynek heve megszakítás nélkül tartott. Egy-egy minőségében munkássága évtizedekre nyulik (kaszinó, nőegyesület, város) s bár egyszerre többféle tisztséget is viselt: soha sem feledte el, hogy mivel tartozik egyiknek, vagy másiknak.

Az emberek életének végződjében rendszeren ki-domborodik egy oltárszerű kép, mely felé az élet tevékenysége irányul. Kevés azon jeles férfiak száma, kiknek életvégzéljéből oly eszményi alakban domborodnak ki az Isten, haza, emberiség és család képe, mint a Baksay Istvánéban.

Az ifjuság fáklásmenete.

A jubiláris ünnepségek már pénteken este impozáns módon kezdődtek meg. Az alkony beálltával a főtéren és környékén fel-alá hullámozt a néptömeg, mely várta az ifjuságot. Ez 9 órakor fáklákkal felfegyverkezve a városháza előtt gyülekezett s *Benedek* Gyula tanár vezetése alatt sorakozva, élén a tanári karral, az ifjusági dalkörrel és ezigányzenekarral szép rendben az ünnepelt zajos és lelkes éltetésé közben vonult a Baksay István jánosi-utcai háza elé, miközben ezrekre menő kíséret esatlakozott a díszes menethez. Ennek elhelyezkedése után a daloskör *dr. Veres* Samu vezénylete mellett szép alkalmi dalt énekelt, melynek elhangzása után a tömeg zajos éljenése közben előlépett *Héleredény* Lehel VIII. oszt. tanuló, s a nyitott ablaknál megjelent jubilánsához következő szép beszédet intézte:

Tekintetes tanár ur!

A legtisztább örömök egyike, ha az irányunkban elkövetett jökrét hálánknak külsőleg is kifejezést adhatunk, ha megnyílhat az ajk üdvözölni egy felszázad farsztó munkája után oly férfiu, ki mint ember családjának, mint polgár a társadalomnak s mint tanár hivatásának élt.

Ötven évvel ezelőtt föltette magában az ifju, hogy oly ezred szolgálataba fog lépni, mely legnemesebb mit ember élte feladatának tekinthet, elhatározta, hogy ifjakat nevelve, hazájának hasznára lesz, minthogy nem is meddő annak élete, ki a lét küzdelmeinek közepette egy szebb s önzetlenebb eszme érdekében fárad és munkálkodik. Az erős akarat kitartással, életvidám munkakedvvel párosult, mert buzgón haladt, nehéz s nem ritkán háladatlan, de soha sem eredménytelen pálya utján. Tanított, nevelt a hazának, a társadalomnak. S még akkor is, midőn a leg-rossabb honfi szíveket próbára tette a kor, a nyomasztó körülmények, az ifju tanár serényen munkálkoda oltja be abba a gyermekbe a hazaszeretet, abba az ifjuba a szent gondolatot „a haza minden előtt”. Buzdított, oktatóc, gondosan őrizte a gyenge virágokat, hogy majdan képesek legyenek szembeszállni vérszél, viharral. S így nőtt fel mellett nemzedék nemzedék után, elveit átültette látja bennük, mert ok, örökre veszik a nehéz idők tisztes tanujától a tiszta, önzetlen eszméket, a szilárd jellemet, mint egy jövendő becsületes élet zálogát. Az idő meghozta az elismerést, csakhogy az ifjúból férfi, a férfiból tisztes ösz lett. Testben ugyan megöregedett, de lélekben még mindig ifju az, ki most végig tekint a már megizmosodott plántákon, hisz az eredmény méltó, mert a virágok legtöbbje bevált abba a nagy kertbe, melynek neve élet. Gyönyörködhet benne a kertész is, kinek fáradhatlan munkássága hosszú, öt évtized alatt annyiszor meghozta az óhajtott eredményt.

trónusra III. Péter személyében. — Egy-egy híresebb vezér, mint Laudon, Daun, Hadik, Nádasdy, Frenk vagy a porosz Szeidlitz, Winterfeld két-három ember is akart lenni. Legnagyobb vetélkedés volt azonban Ziethen felett. E porosz lovassági tábornokot annyi vitézséggel ruházta fel, s oly kiténő és szoroktreméltó jellemvonásokkal állította elénekbe Baksay, hogy mindenki rajongott érte és fő-fő büszkeségének tartotta az ő alakjában barcolni végig a hétéves háborút. — Nagy nehezen végre mégis megegyeztünk a személyre nézve. Ekkor aztán Regulus kieresztette összehajtogatott tógáját és megkezdődött a háború.

Szerencsénkre a VI-ik osztály tantermének régi berendezése szerint az első, de főleg az utolsó padtól a falig elég tágas tér nyílt a csatára. Ott állottak fel a csapatok, ott néztünk egymással sokáig farkas-szemet, a vezényszóra ott rohantunk egymásra és vityuk meg a kollini, liegnitzi, torgau stb. ütöközeteket. — A csata kimenetele igen sokszor más volt, mint az első hét éves háboru alkalmával, amennyiben nálunk minden a testi erón, ügyességén, személyes vitézségen alapult és Frigyes király lángesze, meg a tábornokok stratégiai tudománya ritkán érvényesülhetett.

Egy törekvésben porosz, osztrák és magyar közösen egyesültünk s ezáltal adtuk meg legpregnansabban a második hét éves háboru jellemvonását. — Közös törekvésünk volt ugyanis a muszka ezár eldöntése és — dicséretünkre legyen mondva — ez sikerült is. Valamennyi ütöközetnek az lett a vége, hogy a muszka ezárra vetették magukat és sokszor Isten igazában elpáholtek. — Erre még most, 14 év után is, nagy meglepődéssel és lelki gyönyörűséggel gondolok vissza. Ki tudja, lesz-e többé alkalmunk elpáholni a muszka ezárt?

A lezajlott csatát a következő tanár belépésekör

A tisztelet és hála hozott minket, mint legifjabb nemzedéket ez alkalommal szeretett tanárunk színe elé, hogy fáradtságos pályafutásának e lélekemelő pillanatában, köszönetet mondjunk azért az oda adó gondoskodásért, melyben minket részesített, — hálánknak hódolatunknak adjunk kifejezést ama szellemi jökrét, melyekkel el-árasztott.

A rimaszombati egy. prot. főgymnasium egész ifjuságának őszinte érzelmé ez ünnepi alkalommal azon hó óhajításban öszpontotulnak, az hogy Egek Ura tartsa meg szeretett tanárunkat még sok, számos éven át, lásson szeméi előtt újabb nemzedékeket felnevelkedni — hosszú ideig tartó kertészkedésnek legnemesebb gyümöleseit: a tiszteletet és hálát sokáig élvezhesse. Eljen!

Viharos éljenzés követte a beszédet, mire *Baksay* István — családja tagjaitól környezve — ekkép válaszolt:

Szeretett tanítványaim, kedves ifju barátom!

Szíves figyelmöket s derék pályatársuk meleg, üdvözölő szavait nagyon köszönöm

Ötven évvel fölfele a tanári pályán, mely összes lelki erőnk, képességünk folytonos, sőt gyakran zaklatott munkásságunkat is igénybe veszi, eddig is ritkaság számba ment, de a legújabb viszonyok mellett, meglehet, hogy az 50 éves tanároknak különben is rövid sorozatát én már végképen berekesztem, nem lehetetlen, hogy én leszek az utolsó ötven éves tanár Magyarországon; s ha majd önök 30—40 év múlva, a huszonöt éves tanári jubileumok korszakában emleg tni fogják, hogy felszázados tanári jubileumot is láttak, sőt abban eslekvőleg is részt vettek, nem fogja már önöknek elhinni senki, vagy legalább nagyon fognak csodálkozni rajta.

Bár az én tanári jubileumom tulajdonképen nem mával kezdődik, elkezdődött az ezelőtt már 50 évvel, s az önök szeretetétől s ragaszkodásától környezve tart azóta folytonosan; s őszintén szólva, kedvesebb lenne rám nézve egy olyan tanári jubileum most is, mely mával kezdődve, tartana még egy újabb 50 esztendőig, mert még nem untam meg önöket.

S mikor önöket közeledni láttam, hogy fákláikkal fényével bevilágítsák tanári pályám alkonyát, önkénytelenül is az a gondolat merült fel lelkemben, hogy mily boldog lennék, ha fákláikkal tanári pályámnak még derengő hajnalát világítanák be s éljenek közé egy-két Isten-hozottat is vegytenének!

De az időt visszavarázsolni nem lehet: s ezt gondolják meg önök is komolyan: az ifjuság megannyi örömeivel, ábrándjaival az emberélet aranykora, de egyszerűsággal a gyűjtés kora is: mit most gyűjtöttek, abból kell egy hosszú életen át tisztességesen s becsülettel megélniök. En azon örömök helyett, miket már a jövőtől nem igen várhatok, a multak kedves emlékeiben keressék s találók gazdag kárpótlást, mert a tanári pálya, akár értékét tekintjük, akár a munkásság által elért sikert, egyik a leghálásabbak közül. Kivált a középiskola mely a közműveltségnek, az emberiség előhaladásának egyik legfontosabb tényezője, előmozdítója.

Örizzék meg önök is híven ezen tanintézet emlékét szíveikben, hálával gondoljanak erre mindenkor, megérdemli azt ez iskola önöktől s legyenek egyen-egyen ez iskolának a jövőben méltó büszkeségei, s tartsanak meg szíves emlékezetökben engemet is.

Még egyszer köszönöm szíves figyelmöket. Isten áldja meg önöket. Sokáig éljenek!

Szünni nem akaró, lelkes éljenzés zúgott fel a szónoki lendülettel előadott magas szárnyalású beszéd elhangzása után. Végül a daloskör által esinosan előadott: „Cserebogár, sárga cserebogár” kezdetű népdal — az ünnepelt kedvenc dala — fejezte be az ifjuság szépen sikerült ünnepélyét.

A menet a dal befejezése után visszafordult s az ünnepelt szakadatlan éltetésé közben vonult a Huszártérre; itt a fáklákkal halomra rakva elégették, miközben a „Szózat” és más hazafias dalok eléneklése után az ezernyi tömeg és az ünneplő ifjuság emelkedett hangulatban oszlott szét.

De csakhamar ismét összeverődött a tanuló ifjuság, élén a felsőbb osztályokkal, s szép rendben sorakozva, nagy néptömeg kísérete mellett szeretett tanárunk: Baksay István éltetésével, a Hymnus és Szózat éneklése közben bejárták a város főbb utcáit, ezáltal is növelve a mindenfelé emelkedett hangulatot

Folytatása a mellékleten.

óriási porfelhő, pihegő vagy elfult keblek, kipirult, kiüzadt arczok s néha egy-egy karcolás vagy orrvérzés jelezték.

A porfelhőért, volt kedves tanáraitól, osztálytársaim nevében is ime ezennel utólagosan boesánatot kérek. — Egy nagy világháboru maradéka vala az, s ha ezt tudják, mindenesetre méltányolták volna igyekezetünket, a helyet, hogy leszártak bennünket. — A világtörténelem eme nagyjelentőségű tény felett majd másképen fog itélni s meg vagyunk róla győződve, hogy egy új Baksay előadása után ez is kiindulási pontja lesz egy harmadik hét éves háborunak.

Mint a második hét éves háboru egyik hőse üdvözölő szívem melegevel 50 éves jubileuma alkalmából Baksay Istvánt. — Az ő hosszas tanári működésének abban rejlik legfőbb titka, hogy mindenkor el tudta találni a hangot, melylyel tanítványai szívének közvetlen közelébe férközött s azokat megtanította eszmékért lelkesülni, a történelem nagy alakjait ideális fényben ragyogva látni, hatalmas törekvéseikkel magukat szinte identificálni. — Ezt a identifikációt élénken megvilágítja a felhozott eset, mely bizonyára nemcsak egy osztályban, hanem többen is ismétlődött. — A közvetlenség és a közvetlenség által elért hatásban van adva a Baksay eredményteljes tanításához a kulcs. Mint a hogy a De Foe Robinsona újabb Robinsonokat teremtett, úgy keltette életre a gyermeki kedélyben Baksay előadása is a történelem nagy alakjait. Tanítványai lelkesedéseket kivítették az életbe is. Ime ezért becsüljük, ezért szeretjük, ezért ünnepljük őt is, mint egy város, egy iskola, egy egyház történetének kimagasló történelmi alakját. Adja Isten, hogy még sokáig élve, képviselhesse a históriát.

S. Szabó József.

tóknak, szenvedélyeknek, eszméknek, melyek a világot ös-ödöktől fogva mozgatták s mind e mai napig előbb-előbb vitték.

A hétéves háboru különösen kedvenc témája volt. Hőseire reárákta a csillagos eget s Frigyes királyt szinte félisteni fenségben tündököltette. Mi szívszorongva és lélekzetünket visszatartva hallgattuk s még arra is haragudtunk, a ki nagyon szuszogott. Egy pár óra elég volt, hogy teljesen beleéljük magunkat a háborus világba és halljuk lelkünkben a puskák ropogását, ágyúk bömbölését, kardok, szuronyok pengését.

Igy tört ki a második hétéves háboru, melyről a világtörténelem mindezeideig nem emlékezett meg s épen azért kötelességemnek tartom, hogy mint szemtanú és szereplő személy teljes hitelességgel leírjam és a történelmi kritika előtt a felelősséget érte egyenesen Baksay urambátyámra, mint értelmi szerzőre hársam.

Alig hogy elhangzottak Baksay lelkes szavai s alig hogy kihuzta lábát a teremből, ismétlődött az 1848-iki országgyűlés híres jelenete, az osztály a második Nagy Pál intésére, mint egy férfiu állott fel, a classis lánglelkű szónoka, a kibe Kossuth lelkéből szorult valami, leborult az osztály nagysága előtt — és unisora határozatba ment, hogy azontul óranegyedek alkalmával végigküzdünk egy-egy csatát a hétéves háborúból. — Rögtön sorakozott barát és ellenség. Csakugy osztogattuk egymásnak a királyi koronát, a feldmarschali botot és a tábornoki kalapot, közlegény természetesen nem volt, mert nem jutott közlünk; minden ember egy-egy armádiát képviselt. Frigyes királynak megtettük a legdálisabbat. Neveket nem említek. A tábornokok közül kedvezészet kiki lefoglalta maga részére. Olyanokra persze nem akadt ember, a kikkel nem sympathizáltunk. De segítettünk magunkon. Kényszerrel alkalmaztunk és erőszakkal ültettünk valakit pl. a muszka

A jubileum.

Az ünnepelés másnap szombaton d. e. 10 órakor vette kezdetét az ev. ref. templomban, melynek tágas padsorai már korán megteltek díszes közönséggel. Az orgona körül a karzaton a dalárda, a szószéktől balra a Baksay-család nagyszámu tagjai, jobbra előkelő hölgy közönség, szemközt a küldöttség szónokai testületikkel s élén Hámos László főispánnal a megyei társadalom legelőkelőbb alakjai foglaltak helyet, míg az Úr asztala rücsözata között a főgymnasiumi igazgató választmány: Bornemisza László elnök, Kubinyi Aladár, dr. Szabó Samu, Molnár József, Terhes Pál, Fábry János, Glauf Pál, Institőrész Endre, Liskay János. A szószék alatt volt felállítva lepellet letakart díszes olajfestésű arcképe a jubilansnak, kinek számára az Úrasztala előtt volt főhely fentartva.

Pontban tíz órakor Bornemisza László alispán — mint a főgymnasiumi igazgató választmány elnöke — következő szavakkal nyitotta meg az ünnepélyt:

Tisztelt ünneplő közönség!

A rimaszombati egyesült protestáns főgymnasium igazgató választmánya, az intézet érdemeiben gazdag tanára, tekintetes Baksay István ur iránti őszinte tiszteletének, nagyrabecsülésének és elismerésének óhajtott kifejezést adni az által, hogy tanári tevékeny működésének bekövetkezett 50-ik évfordulóját tisztelőinek körében nyilvánosan megünnepelni elhatározta. — És hogy ezen leg-tisztább hála-érzet sugallta elhatározása hű kifejezője volt a szélesebb körre kiható közérületnek, legfőképpen bizonyítéka, hogy tisztelőit ily nagy számban összegyűlve van szerencsém itt ez alkalommal üdvözölni.

Midőn az igazgató választmány nevében az itt egybegyűlt közönséget összesen és egyenkint a legszívvelésebben üdvözölném, ünnepélyünket ezennel megnyitom.

Az alispán felkérésére ekkor Kubinyi Aladár törvényszéki elnök, dr. Szabó Samu megyei főorvos és Fábry János főgymnasiumi igazgató átmentek Szalóczy Dániel ef. lelkésznek a templomudvarban lévő lakására az ünnepeltért s pár percz múlva a küldöttség tagjai a mintegy 1000 főnyi közönség lelkes éljenzései között vonultak be Baksay Istvánnal, ki boldogan mosolyogva foglalt helyet az Úr asztala körül fogadó igazgató választmány között.

Elsőnek *Bornemisza* László alispán, a főgymnasiumi igazgató választmány elnöke üdvözölte a jubilansat a következő beszéddel:

Mélyen tisztelt tanár ur!

Tisztelt batyám és barátom!

A rimaszombati egyesült protestáns főgymnasium igazgató választmányának megtisztelő megbízásából nekem jutott azon szerencse és kedves kötelesség, hogy tanári működése bekövetkezett 50-ik évfordulójának megünnepelése alkalmával, őszinte tisztelőinek sorában elsőnek üdvözölhessem.

Őszinte örömmel tölt el ezen megtisztelő megbízás teljesítése, mint a személye iránti őszinte tiszteletnek kiváló érdemei elismerésének, ezek nagyrabecsülésének ünnepélyes nyilvánítása, mely egyszersmind keblemnek leg-őszintébb és leg-tisztább rokonérzelmeit juttatja kifejezésre.

Ötven év — fáradatlan tevékeny munkássággal eltöltve — nagy idő még a nemzetek életében is — annál jelentőségtelesebb esemény az évek korlátozott számához kötött ember egyéni életében. — Méltó, hogy ki a sorsot vezérlő gondviselés kedvező kegyelméből az emberi élet csak keveseknek megadott e magaslatra jut, pihenőt tartva, visszatekintsen tevékeny munkásságának sokszor viszontagságos multjára.

S valóban boldognak érezheti magát, kinek keblét megnyugvással tölti el e visszapillantás s lelkében a kötelesség becsületes és tisztességes teljesítésének tudatát ébresztheti fel, s valóban szerencsésnek érezheti magát, ha e megnyugtató öntudat mellett még az emberi kor e ritka magaslatára a közbecsülés, közelsmerés és közszereget fokozódó nyilvánulása mellett lelki és testi erejének teljében emelkedhetet.

Ily boldog és szerencsés öntudatot érezhet a mélyen tisztelt tanár ur keblében, e mai ünnepély alkalmából, midőn itt ma visszapillantunk multjára; nagy számban összegyűlt tisztelőinek részéről a szeretet, tisztelet és elismerésnek oly őszinte és önzetlen nyilvánulása között.

Hű tolmácsa kívánok lenni azon közérületnek, midőn azon őszinte szívvel fakadó kívánsággal fejezem be üdvözlétemet, hogy a sorsát eddig oly kiváló gyöngédséggel vezérlő gondviselés kedvező kegyelme engedje meg, hogy magas szociális hivatását mindnyájunk örömeire és büszkeségére lelki és testi erejének teljes épségében, intézetünk kebelében még évek hosszú során át oly eredményes buzgalommal és tudományának mélyreható képzettségével, példás tevékenységgel betölthesse.

Isten sokáig éltesse!

A zajos éljenzés csendesültével Baksay István következőleg válaszolt:

Nagyságos Alispán ur!

Mélyen tisztelt Igazgató-választmányi Elnökünk!

Nem tagadom, mindig volt némi reményem, nem merem mondani erős hitem, hogy betöltöm az ötven évét tanári hivatalomban, s megérem a mai napot. Az igazgató választmányának irányában minden alkalommal bebizonyított jóakarata, kegyessége, tanártársainak szíves figyelve, barátsága, tanítványaimnak szeretete, ragaszkodása, annyira megkönnyítették számomra az ezen jubileumhoz vezető ösvényt, hogy szinte biztosították az eredményt is.

Mély hálaival köszönöm a m. t. igazgató választmányának azon atyáskodását, hogy míg teendőmet az utolsó két év alatt lényegesen megkeveséltette, megkönnyítette, épen ezen két évetem a szó valódi értelmében meg-aranyozta.

De legmélyebb hálaival köszönöm azon kegyességét, hogy 50 éves tanári pályám végén, tanártársaimmal együtt, ezen lélekemelő ünnepélyt méltóztatott rendezni.

Adjon Isten még gymnasiumunknak sok örömnapot, adjon a gondviselés sok örömnapot a mélyen tisztelt igazgató választmány tagjainak. Magamat s gymnasiumunkat továbbra is nagybecsű pártfogásába, kegyességébe ajánlván, kívánom: egyen-egyen boldogul sokáig éljenek!

Ez után a dalárda Matolezy Pál leányiskolai tanár vezénylete mellett énekelte el dr. Veres Samu szép alkalmi költeményét Thern K. „Dalünnepen“ ez. művének dallamára.

Előre tapintatosan megállapított sorrendben mondtak el aztán a különböző testületek ünnepi küldöttségének szónoklatai, melyekre a jubilans külön-külön felelt meg. Valahányszor egy-egy szónok beszédét megkezdte, mindannyiszor azok állottak fel a padsorokban, kik az illető küldöttség tagjai voltak.

Az első rész a jubilans arcképének leleplezése volt, melynek alkalmára *Fábry János* főgymnasiumi igazgató mondta a következő nagyszabású beszédet:

Ünnepelt Kartárs!

Félszázados tanári munkásság méltatásunk tárgya. A díszes gyülekezet meghatva tekint a férfúra, kinek az isteni kegyelem megengedte, hogy soha nem lankadó erejét ennyi időn keresztül a közügyeknek szentelhesse.

Méltatni akarjuk az érdemet, nem tőmjénezni hiúságból. Elismerésünk koszoruját el nem hervadhat; a tőmjénfüst hirtelen elenyész.

Ötven év nagy idő, nemcsak egyesek, de az intézmények életében is. Ötven év az iskolák történetében egész időszak, különösen prot. gymnasiumaink életében az utolsó félszázad nevezetes korszakot képez.

Erre visszapillantani ez ünnepélyes alkalommal méltó, mert tanulságos.

Gymnasiumaink latin iskolák. Az volt ezéljük, hogy az ifjuság a classicusokat értse s Róma nyelvén tudjon beszélni, mert ez volt a hivatalos nyelv. Ezt használták államférfiaink és tudósaink egyiránt.

De a nemzet génusza fölébredt, követelve a nemzeti nyelv jogát.

Minden megváltozott. A magyar nyelv tért hódít. Bevonul a törvényhozás az igazságszolgáltatás, a közigazgatás terembe. Magyar lesz a tanítás nyelve.

Határkö ez nemzeti kulturánk fejlődése útján.

Kiket a reformok áramlata tanszékeiken talált, classicus eruditióval láttak az ifjuságnak magyarrá neveléséhez; encyclopaediai tudásuk elég biztosítékul szolgált arra, hogy a tanultság kellő mértékét megadják az újabb nemzedéknek. A professor classis (még akkor nem volt a „tanár“ név föltalálva, oktató volt magyar neve) tanított minden tárgyat, mit az akkori kizárólagosan humanisticus irány követelt; sőt — mert a tanári hivatás magával hozta az önképzést — nem riadt vissza attól sem, midőn már a realizmus bekopogtatott gymnasiumaink ajtaján, hogy a gyakorlati életnek tanítson.

Ki kell emelnünk, hogy prot. iskoláink voltak az első közt, a melyek a kor eme követelményeivel megtudtak alkudni.

Tankönyvirodalomról akkor még szó sem lehetett. A tanárok maguk compilláltak a tanításhoz való anyagot; a tanulók maguk irták füzetekbe, mit tanulniok kellett. Ezek a füzetek valódi eredménytáruk, olyan vezérfonalak az alsóbb osztályokban, míg a felsőkben a tanulók rapáltak, jegyzeteket készítettek úgy, mint az most is némely amerikai iskolákban történik. Az oktatás értelemfejlesztő irányban haladt, a judicium ezzel tért nyert, főleg, hogy a gymnasiumi oktatást mainál is magasabb színvonalu philosophiai tanulmány tetőzte be.

A kor azonban minden téren mélyreható reformokat szövegelt. Széchenyiek, Kossuthok e nagy eszmék meg alósítása körül az államélet minden vonalán bámulatos erélyt és tevékenységet fejtettek ki.

Iskoláink ügyének halhatatlan emlékü vezére Eötvös József báró európai színvonalra törekedett emelni a magyar tanügyet; ámde inter arma silent museae.

A tanárok nagyrésze serdülő tanítványokkal a haza védelmére sietett. Egy nemzet szabadságharcza volt a reactio ellen. Küzdöttünk s elbuktunk. A magyar hontalan lett hazájában.

Ifjak a világsí katasztrópha után visszatértek az iskola falai közé; a tanárok bebörtönözve vagy besorozva közemberekké, nem térhettek vissza tanszékeikbe.

Tengődtek gymnasiumaink

A nem prot. középiskolákba szedett-vetett idegen embereket hoztak, hogy kivágyják tövükből nyelvét a magyarnak. S a hirhelt Entwurf rendszerével reánk bocsátották a germanisatio járványát. Prot. szegénységünk ezuttal védő pajzsunk volt. Fenyegettek, ijesztgettek, ha nem szervezkedünk ez idegen rendszer nyomán; mignem a nyilvánossági jog megvonása egyházi köreinket komoly actióra sarkalta.

Sub pondere crescit az ily nehéz viszonyok közt jött létre — ezéltől 41 évvel — a rimaszombati és osztrák gymnasiumok egyesítése.

Hat osztályt hat tanár tanított, de már jó részben szakrendszer alapján. Magyar tanítványunkat épségben megtartottuk, habár a kassai Schulinspektorat egy ideig zaklatott azzal is, hogy a havonként bevégzett tananyagot az értekezletek jegyzőkönyveivel együtt német nyelven bekövetelte. A tót nyelv tanítását is reánk akarta ostromolni, sőt odáig fajult ez az önkény, hogy a róm. kath. tanítványainkat kitiltották iskolánkól.

S e gyászos évek alatt nem lankadt erőnk. A hazafias és prot. szellem vonzotta ide az ifjuságot, mely megnépesíté szük terméinket, ezeknek kibővítése, tanszerek beszerzése szegénységünknek elég gondot adott. Dolgoztunk, hogy a kor követelményeivel lépést tartjunk, dolgoztunk, hogy a szük anyagi helyzetünkön segítsünk. A mai kor emberének alig lehet fogalma arról, hogy miy esekély eszközökkel, aránylag jelentékeny eredményeket érthettünk el akkor, midőn teljesen önerőnkre valánk utalva. Természetes, hogy egyéni és társadalmi igényeink is mások voltak. De dolgoztunk, hogy a tudomány épületéhez — hivatásunknál fogva — néhány homokszemmel járuljunk, a minthogy Csengerly szerint a tudomány épületénél a mesterek mellett munkások és nap-számosok kellenek.

Említem-e azt a viszonyt, mely tanár és tanítvány,

iskola és család közt fenállott? Volt tanítványaink alig gyülekeznek vala ily nagy számmal, hogy egykori tanáruk iránt documentálják most is ragaszkodásukat; alig hozzák vala falain' közé fiaikat messze, távolról, hogy fiaik ugyanazon forrásból merítsenek, melyből apaik merítettek, ha nem az a szeretet melege hatja át, az a gondosság őrszeme óvja, az a ébresztő szellem buzdítja a jóra és nemésre törekvő ifjuságot.

Lépésről-lépésre tért foglalva, körülményeinkhez képest fejlesztve tanítványainkat, újabb korszak nyílt meg, midőn az 1883. XXX törvényezikk követelményeivel, de ugyanannak segítségével teljes gymnasiummá szervezhetők.

Betetőztük ezzel, hogy a középiskolai oktatás teljes egészéé vált nálunk is.

Kiépítvén tantermeinket, szertárainkat, a tornaesernyőket a magunk erejéből, az állam segítségünkre jött, hogy belső consolidálását biztosíthassuk; s a fejlődés ezen legújabb stádiumán immár a fiatalabb tanár-nemzedék is garanciát talál a jövőre nézve.

E néhány vonás, melylyel gymnasiumunk történetét akartam vázolni, ünnepélyünk élettörténetével a legszorosabb összefüggésben áll. Quorum fars magna fuit. Az iskola életével összeforrt az ő élete egy félszázadon elválaszthatlanul.

Ő, kinek keze alatt nemzedékek nőttek fel, ki szellemével inspirálta az ifju lelkeket, ki nemes hevülettel követte hivatását, hogy a vallás, a haza, az emberiség iránti kötelességet oltva szíveikbe, ki megosztotta lelkét az ifjusággal s az övé még sem vesztett semmit, de nyert, ő most beletekint iskolájának igéret-földébe.

A közügyet közvetlen hivatásunkon felül szolgáltni nem mindenkinek adatik.

Evtizedekre terjedő tevékenységét ismeri e város, melynek distinguált polgára, hosszú időközön keresztül vezére a casinónak, jubelált titkára a jótékony nőgyógyászatnak, ujjalakítója a dalárdának, melynek ma is díszelnöke, a helybeli pénzügyintézetnek erélyes motora s legfőképpen mint egyháznak főgondnoka vallásos lelkének egész erejével példaadónak jár elől.

Alig volt vagy van társadalmi tér, mely közreműködését, támogatását ne venné igénybe.

A főgymnasium önmagát tiszteli meg tehát, midőn hű munkásának, sőt vezérének érdemeit méltatja. Honor est honorant.

E méltatásnak látható jele ez ünnepély, mely lefoly, mint a megáradó patak; de hogy a jövődségre nézve a következő nemzedékek előtt marandó példa gyanánt álljon, azzal nyilvánítja megbecsülését, hogy látható alakjának hű képét is megőrizze. (A lepel lehull a képről.)

Ime, a művészi eszet elővarázsolta őt.

Legyen az emlékeztető, hogy hű, odaadó, lelkes munkásai legyünk a szellemvilágnak, legyen a kegyelet tárgya mindenba, hogy a késő kor is becsülje meg azt, ki uttörő munkát végzett s egész életét a közügy javára szentelte; legyen buzdító mindenikre, mert az igaz érdem mindenkor elveszi méltó jutalmát.

* * *

Jutalom ez neked, ünnepelt férfi: de még nagyobb jutalmat adott a gondviselés abban, midőn félszázados fáradatlan tevékenységed után is testben-lelékben egyiránt épségben megtartott.

Ezt az élet legtöbb javát ajándékozta továbbra is a kegyelem istene, kit igazán szeretsz és igazságban imádsz, kinek szolgáltsz, kitől minden jó adomány származik.

* * *

Kartársaid szeretettel üdvözölnék s e nap emlékeül nyújtjuk át tiszteletünk eme jelét.

Isten sokáig éltesen!

A történelmi reflexiók láthatólag meghatották az ünnepeltet, ki meghatottan felelt 44 év óta kartársának a következőleg:

Kedves Kartársam!

Itt állva egy félszázad véghatárán, kegyelettel s egyszersmind benső örömmel tekintek vissza én is közös tanítványunk multjára. Midőn gymnasiumi életünket oly bő ismerettel, oly élethűn mutatta fel előttünk, mintegy ujra átétem azokat a küzdelemteljes éveket. Ismerve multamat helyesen ítél, midőn azt mondta, hogy életem története teljesen összeforrt gymnasiumunk életével; engedje meg azonban nekem, hogy a pontosabb találkozási pontokból egy párt én is kieszeljek.

A rimaszombati gymnasium régi története hiven tükrözi vissza a magyarországi protestáns gymnasiumok viszontagságait.

A háborúgatások megszüntével, e század első felében, minden számottevő városnak volt egy, nagy részben inkább csak helyi érdekű gymnasiuma 4—5 osztályal, 2—3 tanár vezetése alatt; e tanintézetek közül a legtöbb, így a rimaszombati gymnasium is derekasan megfelelt feladatának; a helybeli növendékek rendszerint végig járták az osztályokat, azután a legtöbben iparos pályára léptek; ezek képezték később városunknak értelmes, szabad gondolkodásu, művelt polgárságát.

Gymnasiumunk ezen korszakában töltött éveimből két tanártársam elhalt, ketten lelkési pályára léptek, ma is élnek, magam maradtam, hogy baráti jobbot nyújtsak önkönek, midőn 41 évvel ezelőtt átjöttek, hogy egyesülten erős helyőrséget képezzünk, sőt hazafias és kulturális missiót teljesítsünk itt Magyarországnak ezen fontos végvárában.

Mindkét táborból, kik azon időben oly lelkesedéssel s oly szép remények közt fogtunk a nagy munkához, ketten maradtunk itt, hogy most már kipróbált barátsággal s a lélekemelő siker tudatában szorítsunk ismét egymással kezét.

Igy ferrott össze 50 év alatt a legszorosabban gymnasiumunk sorsával, így lett gymnasiumunk története az én történetem; együtt örültünk, együtt aggdódtunk, együtt emelkedtünk folytonosan, fokozatosan, mignem végre oda jutottunk, hogy én kezdek már öregedni, sőt talán gyengülni is, tanintézetünk pedig megifjodott és soha sem volt még oly erős, mint épen ez iskolai év végeztével. Tanárkarunk jeles tanerőkkel kiegészítve, mindnyájan kellőleg díjazva, a nyugdíjtörvény megoldva, ez által családaink jövője biztosítva, az ősi iskola szilárd alapjára s várszerű falaira hatalmas épület emeltetett, sőt palotaszzerű tanintézeté bővült, s egészítetett ki; minden kel-

léke meg van hozzá, hogy mintaszerű gymnassiummá fejlődjék.

A gondviselés kiválóan örködött felettünk folyó-
san. A legválságosabb időben, midőn ki voltunk téve
mindennemű zaklatásnak és anyagi nehézségekkel kü-
döttünk, 14 év alatt egyetlen változás sem történt a tanári
személyzetben. Alapítottunk nyugdíjintézetet, de még nem
volt soha egyetlen özvegy vagy árva, ki annak gyámoli-
tását igénybe vette volna; ráim nézve is nagy áldás volt
s ezt hálával említem itt fel, hogy ötven év alatt 50
tanórát nem mulasztottam betegségem miatt; de nagy
áldás mindnyájunkra, az a példás egyetértés, azon köles-
nös barátság az egész tanárkarban, mely munkánkat nem-
csak megkönnyíti, de kellemesebbé s egyszersmind sike-
resebbé is teszi. Mely hálával köszönöm kedves tanár-
társaimnak azon barátságát, kegyességét, hogy örökbeesü-
l albunokkal oly nagy mértékben emelték ezt a rám nézve
lélekemelő ünnepélyt; tartsanak meg szeretetükben, szíves
barátságukban továbbra is, s azon örömet, mit nekem
okoztak, fizesse meg Isten ezerszeresen!

A jubiléus volt tanítványainak nevében *Kubinyi*
Aladár emelt ékkor szót:

Mélyen tisztelt Tanár ur!

Az ünnepély komoly és méltóságos hangulatában a
szív hangja is helyet kér magának.

Volt tanítványaid, felszázados munkádnak élő tanúi
az élet küzdeleméről összegyűlve, személyesen sokan, lélek-
ben mind, összejöttünk, hogy a mai kedvező alkalmat
megragadva, ünnepélyesen bizonyosságot tegyünk nem vál-
tozott érzelmeinkről.

Összejöttünk, hogy bizonyosságot tegyünk, miszerint
azok a fegyverek, a melyekkel Te a tanuló ifjúságot az
életre felszereled, az élet küzdelemre teljesen bevállnak.

Nem kicsinylem én a tudomány egyik fokát sem,
de mi reánk magyarokra azon tudományok birtokát
nagy fontossággal, a melyek hazánk jövő ezredévi fenn-
állásának alapját felépíteni, faktorait megteremtteni hiva-
toltak és képesek.

E faktorok: a ti-zta szeplőtlen hazafiság, és a köz-
s magányviszonyoknak hideg, számító mérlegelése.

Várászatása alatt állunk ma is azon lángoló sza-
vaknak melyek előttünk történelmünk nagy alakjait
rajzolád, e lángszavakkal gyújtottad meg szívünkben a
hazafiság szent tüzet; a mikor pedig a kétszerkettő nagy
problémáit fejtegetted, hideg számításra, megfontolásra
képzéd elméinket.

Küzdelmes pálya a tanári pálya, a jövőnek épít,
nem a múlté, a jövő ezen üdvös munkálásában azon az
örhelyen, hova hivatásod állított, ma ötven év után sem
ereszted ki a fegyvert kezedből, értéked ma ötven év után
is olyan, mint a Sybilla könyveé volt.

Nem rózsás pálya a tanári pálya, de neked rózsás
pálya volt; rátermésséggel, ambícióval és nagy ered-
ményrel futottad meg, s utadon és nyomokban a közélet
embereinek legszebb pályábr: a köztisztelőt, szeretet és
hála virágai fakadoznak.

Tanítványaid száma legio, s ma e legionak szív-
dobbanása egy; szívünk legbensőbb eredményeiből font-
koszorút adtunk át Neked, e koszorúnak ha nincs is fénye,
de megadja beszéd szívünk melege.

Hogy nevedet annál a tanintézetnél, mely munkás-
ságod felszázada alatt megifjodott, melyhez régi szerelmed
köt, megörökítsük, átadjuk okmányát és értékét egy
osztály-alapnak, melyet e nap emlékeül 700 frttal tenni
ohajtunk.

Midőn volt tanítványaid nevében a tulardó érzelme
gyenge és kevés szavával üdvözöllek, mindnyájunk hő
kívánataként, e kívánatnak teljesülni kell, mert forrás
tisztá érzelm, kívánom, hogy Tégedet a kegyelem Istene
minden áldásával áldjon meg.

A volt tanítványok alapító levele, melylyel együtt
a rimaszombati takarékpénztár által 1894. június 22-én
703 frt 10 krról kiállított betétkönyvet is átnyújtotta a
szónok, következő:

A Baksay-jubiläum végrehajtó bizottságától.

KIVONAT

a Baksay István 50 éves tanári jubileuma megünneplését rendező
végrehajtó bizottságnak 1894 június hó 3-ikán tartott ülésén felvett
jegyzőkönyvből:

2. A begyűlendő összeg hóváfordításának kérdése
tekintetében hosszabb eszmecsere fejlődött, melynek fo-
lyamán az elnök és a bizottság tagjai több ízben felszó-
laltak:

a bizottság egyértelműleg elhatározta, hogy a begyű-
lendő összeg egy osztály alap létesítésére fordítatik,
mely „*Baksay István osztály alap*“ nevet nyer.
Ezen osztályalap kamatai „*Baksay István osztály-
díj*“ ezimben a rimaszombati egyesült prot. főgymnasium
I—VI. osztályának egy szorgalom, magaviselet és a tanu-
lómányokban való előhaladás terén egyaránt kitűnő nő-
vendékének vallásfelekezeti külömbiség-nélkül adományoz-
tatnak, évről-évre, olyképp, hogy az osztálydíjjal jutal-
mazandó kijelölésének joga az ünnepelt Baksay István
életében részére tartatik fenn, később pedig, valamint
ha ezen joggal élni nem kívánna, a kijelölést a fő-
gymnasium igazgató-választmányára eszközli. Megjegyez-
tetik, hogy egy és ugyanazon tanulóknak több egymás-
után következő évben is, illetve osztályról-osztályra is
adományozható az osztálydíj.

K. m. f.

KUBINYI ALADÁR, s. k.

a jubiléus végrehajtó bizottság elnöke.

Dr. KÁRMÁN ALADÁR ERNŐ, s. k.

a jubiléus végrehajtó bizottság jegyzője.

A jubiléus válasza:

Nagyságos Törvényeségi Elnök!

Kedves volt tanítványom!

Midőn ezeltől 50 évvel, születésem napjának
húsznegyedik évfordulóján tanári pályámat megkezdtem,
tanítványim közül többen 6—8 évvel voltak nálam fiatal-
abbak. — Az évek multak, de tanítványim nem öre-
gedtek, folytonosan ugyanazon koruak közt élve, nem
csoda, ha észre sem vettem az évek haladását, sőt az a
folytonos egynttlét jó hatással volt kedélyemre is.

Azonban a mai ünnepélyes lustrum élénken figyel-
meztet rá, hogy az eredeti korkülönbség köztem és ta-
nítványim közt már 50 évvel szaporodott meg; s az
egyik nagy tanulság a mai ünnepélyből az, hogy meg-
öregedtem!

Amde ugyanez alkalommal felelődniem lelki sze-
meim előtt 50 éves tanári pályámnak megannyi kedves
emlékei is, melyeket különösen tanítványim szeretete s
ragaszkodása tett rám nézve örökbeesükké s felejthet-
lenekké.

Méltán mondhatnám, hogy az én tanári jubileumom
nem tegnap kezdődött, de elkezdődött az ezeltől már 50
évvel s tartott azóta folytonosan; s az ilyen félszázadért
érdemes volt megőregedni!

De végtelenül jól esett hallanom, hogy volt tanít-
ványim is megőriztek egyet-mást a multak kedves em-
lékeiből, ez volt egyik oka, hogy oly mélyen hatott
lelkéből, ez volt egyik oka, hogy oly mélyen hatott
nagyaságod gyönyörű beszéde lelkemre. — Egyik leg-
jелесbb tanítványom volt gymnasiumpunknak évek előtt,
tartsa meg fényes helyét buzgó vezérterfiai közt még
hosszu évek során.

Büszkévé, boldoggá tesz midőn látom, hogy volt
tanítványim sorából a hazának mily sok jeles fia emel-
kednek ki, hiszen az ő jelességükben nekem is van pa-
rányi részem, nekem is van parányi érdemem. Önök lel-
kem halhatatlanságának már e földön élő bizonyítékai!

Ez alkalommal adok kifejezést mély hálámnak s
forró köszönetemnek mindazon jókívánásokért s meleg
sorokért is, melyeket különösen volt tanítványim ez ün-
nepélyes alkalomból hoztam intéztek: hálámnak köszönöm
azon gyöngéd figyelmet, melylyel nevem emléket az ál-
taluk tett alapítványal megőrizni óhajtották. Engedjék
meg önök, hogy mint együtt voltunk a multban, marad-
junk együtt a jövőben is, s az önök által tett alapítvány-
hoz én is hozzájárulok 300 forinttal.

A tanügyi kormány képviselőjében *Hamos László*
főispán emelkedett fel ekkor és szót:

Mélyen tisztelt tanár ur! Érdemes ünnepeltünk!

Egy félszázados tiszteletreméltó munkásságnak a meg-
ünneplésére gyűltünk ma össze, melyet igen tisztelt ta-
nár ur a tanügyi terén hazafiai buzgalommal vezetett. De
nemesak az iskola, hanem a társadalom más terén is olyan
érdemeket szerzett, hogy mindenki örömmel jelent itt
meg. Örömmel jelentem meg én is, hogy szívem érzüle-
témek kifejezést adjak, de utasításom is van, hogy a magas
kormány elismerését fejezzem ki Ha a tisztelt tanár ur
szíves lesz meghallgatni, fel fogom olvasni azon üdvöz-
letet, melyet a magas kormány hozzám küldött:

(Felolvassa a miniszteri elismerést, mely követke-
zőleg szól:)

„Méltóságos főispán ur!

Értesülvén arról, hogy Baksay István, a rimaszom-
bati egyesült prot. főgymnasium tanára e hó 23-án a
tanügyi terén kifejtett sikeres működésének 50-ik évfor-
dulóját ünnepli, kedves tisztemnek tartom, hogy ez alkal-
omból az ünnepeltet, a ki félszázad folyamán a mag-
yar nemzeti köznevelődés érdekeit nemesak a tanszéken,
hanem a társadalmi terén is hazafias lelkesedéssel szol-
gálta, teljes elismerésem, köszönetem és üdvölközéseim
kifejezése mellett üdvözöljem.

Felkérem Méltóságodat, méltóztassék üdvözlésem tol-
mácsa lenni.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyil-
vántását.

Budapest, 1894 évi június 20. Eötvös s. k.

Tisztelt tanár ur! Midőn ezennel üdvözlétem és kö-
szönetem átadom a magas kormányknak, fogadja egyuttal
részemről is szívem legbensőbb sugallata, legigazabb és
legszívélyesebb üdvözlésem kifejezését.

Áldja meg a magyarok Istene és engedje, hogy még
évek hosszú során át folytathassa működését. Egyuttal
megengedi, hogy ezen leirat másolatát átadjam.

A jubiléus átvéve a miniszteri elismerést, azt követ-
kezőleg köszönte meg:

Méltóságos Főispán Ur!

Ugy látszik, hogy azoknak, kiket jó sorsuk váro-
sunkba vezetett, bizonyos előjogok, vagy legalább kivált-
ságuk van arra, hogy hivatalos pályájukon betöltsék az
ötven esztendő; mennyiben aránylag rövid idő alatt har-
madszor nyíltak meg ma e templom ajtajai félszázados jubi-
leumra. Ily értelemben a miniszteri kitüntetés derék vá-
rosunk érdemelné meg.

De mennyiben az a tanári állásra, közelebb rám
vonatkozik, hódoló tisztelettel s mély hálával fogadom
azt; de legmelyebb hálával köszönöm méltóságod kegyes-
ségét s talán fíradozását, melylyel azt számomra kies-
közlmi méltóztatott s annak kedves emlékét szívembe zá-
rva fogom viselni s ott fogom híven megőrizni.

A tiszai ág. ev. egyházkerület részéről *Farbaky*
József következőleg üdvözölte a jubiléus:

Mélyen tisztelt Tanár ur!

A megható szép ünnepély, melyen, mint a tiszai
ághtv. egyházkerület képviselője, én is szerencsés vagyok
részt vehetni, szembeötlőleg tünteti fel előttünk azt az
igazságot, hogy az állam a miénkhez képest kifogyhatlan
erőforrásaira támaszkodva, jobban tud ugyan jutalmazni
anyagilag, de viszont protestans egyházunk, ha az anyagi-
ak tekintetében a kevésből kevesebbet nyújthat is, de
viszont elismerését, ahol nyújthatja, oly gyöngéd, oly
megható alakban nyújtja, amelyre csak az ő idealismusa
képes, s a mely viszont alkalmazottjaiban a lelkesedésnek
más terén talán ismeretlen s hűvös, mert megifjító lángját
képes felgyújtani. Ime, állítomnak élő bizonyítéka, mai
megható ünnepélyünknek hőse, a tisztas jubiléus. Ala-
lami tanintézetnél talán lehetősége is ki van zárva annak,
hogy valaki a maihoz hasonló ünnepeltetésben részesül-
jön, hiszen az állam már 2 évtizeddel korábban, a be-
töltött 30 év után esonkítatlan, teljes fizetéssel bocsátja
nyugalomba a maga tanárait. Csak a mi tanintézeteinknél
fordulhat s fordul is elő, hogy többeket nem említve:
Eperjes Vandrakot, Rozsnyó Kramaresiket —
kinek lelkes szavait talán még ez ünnepély folytán
is lesz alkalmunk hallani — s most Rimaszombat a
mi B a k s a y n k a t félszázados folytonos tanári mükö-
dése alkalmából megjubilálja, megjubilálja rendszerint
nem úgy, hogy e megható örömmünnepély hosszú,
áldásos működésének zárókövét képezze, hanem úgy, a
mint Sámuel próféta mondotta *1. Sam. 7. 12.* „Eben
Haezer, mindaddig segítségem volt nekünk az ur,“ s hozzá
gondolta bizonyosan *nem fog minket elhagyni ezutánra
sem*, megjubilálta úgy, hogy ez csak nyugvópont volt, mely-
en a feljök sugárzó közbizalomból újabb erőt merített-
tek pályájuknak még tovább folytatásához.

Hogy lehet az, hogy mikor az állam már oly korán

éretteknek tartja a maga alkalmazottjait arra, hogy nyu-
galomba, hogy félrevonuljanak, a miénk, még az aggkor
határán is úja lelkesedéssel teljesítik hivatásukat? Hogy
van, én magam sem tudom, rejtély ez, rejtély, melynek
megfejtéséhez az emberi elme erőtelen, melyet legfeljebb
az isteni kijelentés sejtethet meg, midőn azt mondja;
92, zsolót, 15, midőn az ur házának plántáiról azt mondja,
gyümölcsöznek, kövőbb s zölde-
lők lesznek. S ime nézzetek tisztas jubiléusunk arczára,
szembe. Hajának tisztas ősz fürtjei fennek hirdetik, hogy
a késő aggkorok meredek utjait járja már, de szeméből
még ifju lelkesedés lobog, előadásait még az az ifju hév,
az az ifju lelkesedés jellemzi, mely a gondjaira, vezeté-
sére bízott ifjúság kebelében is képes lángra gyújtani a
szent lelkesedés tüzet mindazon magasztos ideáléért,
melyeknek élesztője, focusa a közép iskola, mely nem
éri be azzal, hogy a reája bízott ifjakat egy bizonyos
kenyérpályára előkészítse, de szívöknek, lelkeiknek egész
éztüknek és gondolkozásuknak azt az ideális irányt
adja, mely a szépek, jónak s igaznak eszméiért tanítja
meg őket lelkesülni, majdán áldozni és küzdeni s ne
ítéljen meg engem senki balul, ne tartson senki egyol-
dalnak, midőn kimondom, hogy ha tisztas jubiléusunkat,
kedves Baksaynak szintén az örökifjúság ezen ritka
adományával szemlélem felhúzáva, én ennek okát másban
nem keresem, mint abban, hogy őt is, az imént idéztem
zsolót, szavaival élve, az ur házának plántái közé számítom,
hogy az iskola, melyen működik, az egyházunk, drága prot.
egyházunknak szintén egyik veteményes kertje, ennek
előlív nevelkedett ő azzá a mivé lett, ennek szolgálatában
teljesítette egy hosszú félszázadon át magasztos tanári
hivatását, nem csoda hát, ha az a magas ideáléok elérésére
törő megifjító erő, amely a protestantizmusban van, kar-
jain emelte őt magát is, folyton megifjítva, folyton fia-
talon tartva őt magát, képessé tette őt arra, hogy amely
szellemben maga felnevelkedett, az örök haladásnak, a
magas ideáléokért való lelkesülésnek szellemét lehelje bele
ő rajongva szerető tanítványainak kebelébe is.

Sok mondani valóm volna még, eszme eszmét ker-
get agyamban, de nem szabad visszaélnem a türellemmel,
nem szabad megfélekednem róla, hogy longus adhuc
post me ordo idem pentium: vannak sokan, kiknek még
több joguk van kifejezni jókívánataikat, s megszorítani
azt a kezet, mely már annyi ifjat vezetett be a tuda-
mány szent csarnokaiba.

Végzem tehát, végzem azzal a szíveimből fakadó jó
kívánattal: Elj, tisztas férfiú, mélyen tisztelt jubiléusunk,
élj még soká. Gyűjts még új és új babérokat azon a
pályán, melyen már eddig is oly gazdagon nőtt koszo-
ruid bokra, s ha nem sokára talán beállna az idő, a
melyben éreznéd, hogy a pálya hova-tovább meredekké
válk, ha erőd fogyni kezdenek, hogy hova-tovább érez-
hetőbbé válk számodra terbe annak a munkának, amely
eddig számodra talán csak játék volt: találj vigasztalást
azon lélekemelő gondolatban, hogy az évek számával egy
arányban növekedik száma azoknak, akik mint egykori
hálás tanítványaid kegyelötnök karjain emelnek, hor-
doznak téged, hogy lábaidat meg ne üsd a köbe, s hálás
szíveikből fakadó mindennapi imáikba zárnak, s hogy mentől
inkább készülnék elhagyni erőd, mentől inkább ritkul
egykori fiatalok barátai sora, annál közelebb lesz
hozzád az, aki velünk van anyánk méhétől fogva kopor-
sónk bezártáig, aki karjain hordoz minket, mint senki
más, átegitve minket az élet szakadékaiban, meredélyein,
fedezve minket valahányszor veszély közelit, szárnyainak
oltalmával. Ennek oltalmába ajánlak én imaszertő ohajaim-
mal tégedet. Elj, az erős, kegyelmes Istennek oltalma alatt,
általa továbbra is megáldott tevékenységben, környezve
minden boldogságtól, élj még sokáig!

A szép beszédre a jubiléus meghatva mondott kö-
szönetet, találó szavakkal méltányolta azt az összekötte-
tést, melyben a két protestans felekezet ezen közös, nagy-
szabású intézménye: az egyesült protestans főgymnasium
oly értékes hazafiai és kulturális missiót végez a magyar
hazának szolgálatában. Kívánja, hogy e meggedett kapos
az idők végéig tartson.

Ezután a kishonti ág. ev. egyházmegye és a rima-
szombati ág. ev. egyház nevében *Glauf Pál* esperes-lel-
kész beszéde következett.

A rimaszombati e prot. főgymnasium jelvénye, mely
hivatalos pecsétjén látható, két egymásba fogódzó kéz,
mely a két egyesülő felet jelenti. Midőn tehát az egyesült
tanintézet téged jubilál, akkor az a két kéz külön-külön
is megleveledik s közülök az egyik, t. i. az általunk
képviselt kishonti ág. hitv. ev. egyházmegye im' előtted
áll s forró, őszinte üdvözlétre emelkedik feléd.

Félszázados tanári pályád nagy érdemei előtt tisz-
telettel és elismeréssel meghajolva, mi arra is tekintünk
most és azt is kiemeljük, hogy a te testvéries meleg-
séggel dobogó szíved azon két egymásba fogódzó kéz szá-
mára kezdettől fogva az összetartás erőforrása volt; a
mely összetartó erő pedig kétségtelenül, egyik leghattha-
tósabb tényezője a főgymnasium mai felvirágzásának.

E magaslaton tehát, a hová az Isten kegyelméből
teljes testi és szellemi épségben jutottál el, mi a kishonti
ág. hitv. ev. egyházmegye s e mellett a helybeli ev.
egyházközség nevében is, üdvözlünk ugyanis, mint nagy-
érdemű tanterfüt, s ugyanis, mint a ki velünk a szívbeli
uniót melegen ápolod, s ez üdvözlétnkkel jubileumi ko-
szorudhoz egy üde zöld babérlevelet fűzve, kívánjuk, hogy
hű és közhasznú munkássággal teljes életpályádnak legyen
folytatása Istentől megáldva, boldog és hosszú!

A jubiléus igen szívélyes szavakkal köszönte meg
a tiszteletteljes és igazán benső érzelmektől sugalt üd-
vözléte.

A jubiléus nagy tetszéssel fogadott válasza után a
gömöri ev. ref. egyházmegye nevében *Ruszkay Gyula*
jánosi-lelkész üdvözölte az ünnepeltet. Beszédét terjedel-
messége miatt csak kivonatban közölhetjük:

Igen tisztelt Tanár ur!

Azon koszorúhoz, melyet önnek 50 éves öröm-ün-
nepe alkalmával tanártársai és tanítványai kötöttek, a
gömörmegyei ev. ref. egyház is kedves és elmulaszthat-
lan kötelességének tartotta általam, mint megbízott által
egy babérlevelet küldeni.

Folytatása a főlap harmadik oldalán.

Itt általában véve nem az évek előtt hajlunk meg, hanem az érdemek előtt. A protestáns egyház nem ismer szenteket, de igen is annak tekinti azt, ki a felvilágosodást terjeszti, akár a szószéken, akár a tanár katedráján. A protestáns egyház nem ismer valláskülönbséget, becsülni tudja azokat is, kik nem az ő gyümölcséből táplálkoztak. Az ünnepelt férfiú annyival érdemesebb tisztelésünkre, mert az ő szárnyai alatt nőtt fel ref. egyházmegyénk és általában az egész Magyarországon a legtöbb pap és tanító.

A református egyház gyámoldója is sokat köszönhet a jubilánsnak. — Nem azért szólaltunk meg, hogy megfizessük tartozásunkat, hanem azért, hogy kijelentsük, hogy ezental adósa maradunk. — Kérve-kérjük az isteni gondviselést, hogy hosszabbítsa meg azt az áldás-teljes életet, tartsa meg ezental is az egyház javára!

A tartalmas szép beszédre a jubiláns azt válaszolta, hogy mint egész pályáján át ugy hátralevő éveiben is munkás tagja obajtana maradni egyházának, mely szeretetének annyi melegével halmozta őt el. Virágozzék, örökké éljen az egyházmegye, sokáig minden lelkes tagjával s administratív és egyházi eljárásának kitűnő alakjaival.

A rimaszombati ev. ref. egyház presbyteriuma nevében *Terhes Pál* mondta a következő beszédet:

Tisztelt tanár ur!

Szeretett főgondnok ur!

Mint a rimaszombati ev. ref. egyház presbitériuma jelentünk meg előtte, hogy e szép ünnepélyben részt vegyünk. Hiszen mit a rimaszombati főgymnázium magának tart, mi is magunkénak tartjuk. Ötven esztendeje, hogy itt Rimaszombatban lakik mint tanár, ugyanannyi idő óta a mi egyházunknak is erős oszlopa. Egyszer azt hallottam egy igen tisztelt egyházi emberünktől: „Alig ismerem erősebb kálvinistát Baksay Istvánnál.“ Már csak méltóztassék megengedni, de e dicséret nem azt jelenti, hogy egyik felekezethez tartozik csupán, hanem mint a felekezet erős buzgó lelkes tagját dicséri. A rimaszombati ref. egyház — a mi egyházunknak végvárán — 300 év letelte alatt mindig a legjelesebb, legkiválóbb legkiemelkedőbb embereket állította ügyeinek élére, ilyenek ismerjük mi a főgondnok urat. Nem habozom kimondani, hogy ezekben a válságos időkben, a midőn egyházunknak helyzete a jelen politikai eseményekkel szemben mindig nehezebbé válik, sem félek, mert egyházunknak élén oly férfiú áll, mint épen az ünnepelt; nem félek egy pillanatig sem, mert tudom, hogy egyházunk hajóját mindig biztosan vezérli a cél felé, mely nem más, mint az igazi tökéletesedés. Attól sem tartok, hogy az ünnepelt nem hosszú ideig kormányozhatja a mi egyházunk hajóját Mert akkor, ha a megfelelő idő elteltik, akkor nem az iskola, hanem az egyház fogja őt jubilálni. A kegyelem istene segítse, éltesse még igen soká!

A szívélyes üdvözlésre a jubiláns következőleg válaszolt.

Mélyen tisztelt lelki pásztorom!

Szeretett volt tanítványom!

Azon kezdhethetném, hogy bölesódalom volt a zsoltár-ének anyám ajkán, s első olvasmányom atyám öreg betűs bibliája s így folytathatnám tovább, tovább, végre is az lenne az egésznek rövid sommája, hogy a szülei háztól s a sárospataki hittani intézetből mély vallásosságot s erős hitet hoztam át, s azt híven megőriztem lelkemben is; és ezt elég érdemül vették szeretett egyházam tagjai. — már akkor háromnegyed részben volt tanítványaim — ahoz, hogy engemet annyi jelesek után a főgondnoki czékbe megválasztottak, fogadják érte az alkalommal is mély hálaomat.

Azonban főgondnoki hivatalt viselni ily rendezett egyházban nagyon könnyű, sőt valódi gyönyörűség, s ebben főérdeme van lelki pásztorainak s egyházunk buzgó előjáróinak!

Hálásan köszönöm szíves jó kívánatokat, tartsanak meg továbbra is szeretetökben, legyen egyházunk a jövőben is a valóságosnak, az erkölcsi életnek, a felvilágosodásnak lankadatlan terjesztője, s az emberbaráti szeretetnek buzgó előmozdítója.

Ezután a rimaszombati izr. hitközség nevében dr. *Lichtschein Adolf* szólt:

Tisztelt Tanár ur!

A helybeli izr. hitközség kedves kötelességének ösmerte tanári működésének ötvenedik évfordulója alkalmából, tisztelőinek sorai közé lépve Önt teljes szívből üdvözlöm.

Ezen alkalmat annál nagyobb örömmel ragadta meg, mert Önben képviselve látja azon eszmét, melyért a legkiválóbb elmek folyton küzdenek s azon intézetben, melynek Ön egyik díszét, büszkeségét képezi, legszebb kifejezésre jutott: hogy a felekezetek békés egyetértése, kölcsönös tisztelete s szeretete a haza üdvére s dicsőségére szolgál. — Ezen áldásos működésében az isteni gondviselés Önt még sokáig tartsa meg!

Baksay rendkívül megleghangu beszéddel válaszolt a szép üdvözlésre, különösen hangsúlyozván, hogy a hitfelekezetek néha eltérő törekvéseinek mindig találkozniuk kell a közös magyar haza érdekeinek szolgálatában. Köszöni a szíves megemlékezést és kívánja, hogy az izraelita hitközség felvirágozzék!

Szabadalmas Rimaszombat város kitüntető üdvözlése következett erre, melyet *Szabó György* polgármester tolmácsolt a következőleg:

Tisztelt Tanár ur!

Különösen kedves Polgártársam!

Városunk képviseletében eljöttünk mi is ünnepelt férfiú, hogy az 50 éves munkás iránti elismerésünket, hálaikat és tiszteletünket kifejezhessük!

Ősi erénye az a mi városunk lakosainak, hogy a körükben élt egyházi, katonai és polgári egyéneket, érdemeikért minden időben tisztelete tárgyaként tekintette, sőt a hol illet, ez érdemeket megjutalmazni is tudta; mert gyakorlatból ismerte — hogy e földön csak az lehet boldog, megelégedett, a kit polgártársai szeretete és tisztelete környez. Főgymnásiumi tanár Baksay István ur! az ön 50 éves munkáját mi, részrehajlatlan bírálat alá vettük, és úgy találtuk, hogy azok a közjóra világló önzetlen cselekményei, a melyeket szakadatlan láncolat-

ban körünkben teljesített, a mi tiszteletünket és elismerésünket megérdemli, és minthogy a mi városi közönségünk ezért legnagyobb adományát kívánja önnek nyújtani és eszelekményét az utókornak is általadni, — tudomására hozom, hogy közgyűlésünk — egyező akarattal önt érdemei elismeréséül városunk *diszpolgárává* választotta, és az erről szóló okiratot kiállítottan rendelte, és midőn kiküldetésünkhöz híven, ezennel a diszpolgári oklevelet által is nyujtom, — arra kérem, hogy ezt fölünk elfogadni, és eszelekményünk indokát figyelmeire méltatni és jövőre is városunk köznevelődési érdekeit tapasztalt ismeretei szerint előmozdítani legyen kegyes, — kérve a gondviselést, hogy e törekvésében polgártársai javára önt éltetni s megsegíteni legyen kegyelmes! Eljen!

Szünni nem akaró lelkes éljenzés között nyujtotta át a polgármester Rimaszombat város pompás kiállítású diszpolgári oklevelét, melynek szövege a következő:

851.
1894. évi. sz.

Mi SZABADALMAS RIMASZOMBAT VÁROS POLGÁRMESTERE.
Tanácsa és Képviselő-Választmánya ezennel emlékeztül tesszük, adván tudtára és értelmére mindenkinek, a kiket illet, hogy midőn mi városunk közjavát s némely magányos ügyeket érdeklő tárgyak feletti tanácskozás és elintézés végett mai napon közgyűlést tartottunk, akkor a városi tanács által tett indítvány folytán

BAKSAY ISTVÁN

főgymnásiumi tanárt, ki működésével a gondjára bízott ifjuság érintetlen lelkébe, a multak eseményei által igazolt alapvető igazságok lelkes hirdetésével, a magyar haza iránti osztatlan és igaz szeretet áldást nyújtó virágait plántálta, azok gondozása és termékenyítésére ébren ügyelt; ki nemes hivatása becsületes és odaadó teljesítése által a felvilágosodottság és köznevelődés vezér-főriaként áll; ki közügyeink iránt teljesített nem csak folytonos érdeklődése, hanem tevékenységével is annak sikerítésén önzetlenül munkált; ki városunk jövőjének biztosítására irányult újabb alkotások és beruházások megteremtése körüli törekvéseinknél, az élet tapasztalatain alapuló aranytanácsai mellett, a küzdők első sorába állott, elismerésünk és tiszteletünk jeléül, *tanári működése 50-ik évfordulójára alkalmából* egy akarattal városunk diszpolgárává választjuk, őt azok közé írjuk, iktatjuk és számítjuk, egyszersmind a város jelenleg érvényben levő szabály-rendeleteinek, avagy a jövőben létesíthető helyhatósági intézményeinek korlátain belül, minden az ezen polgárjoggal összekötött kedvezmények élvezetére feljogosítjuk. Miről ezen városi szokott pészünkkel ellátott polgári oklevelünket kiadtuk.

Kiállított szab. Rimaszombat város képviselő testületének 1894-ik év május hó 30-án 851. sz. a. hozott határozata alapján.
SZABÓ GYÖRGY, s. k. polgármester.
NAGY FERENCZ, s. k. főjegyző.

A jubilans meghatott szavakkal válaszolt rá:

Tekintetes Polgármester ur!

Kedves Polgártársaim!

Mióta szülő városomtól megváltam, e derék város lett otthonom, valódi hazám, s ebben soha nem reményltem s eléggé soha meg nem érdemelt szeretetet s bizalmat találva, jól is éreztem magamat mindig s ebből, mint a csiga héjából nem is kíváncsi voltam ki soha, sehova!

De bár e város derék polgárai régen polgártársukul fogadtak már be szívükbe s azt igen gyakran be is bizonyították; nem tagadom, hogy törekvéseim egyik fő célja volt kiérdemelni, s egyik fő vágyam volt megnyerni azt, hogy Rimaszombat városa derék polgárainak sorába, formailag is felvétessem.

Erzem azonban, hogy nem munkásságom értékével, mely alig volt számba vehető, de jóakaratu törekvésem éveinek hosszú sorával nyertem el ezen kitüntetést, melynél szebbel, magasabbal város nem jutalmazhat meg senkit. Fájdalom, időm rövid, nem ígérhetem, hogy e kitüntetést majd jövőben kiérdemelni igyekszem.

Fogadja Polgármester ur, fogadják Polgártársaim e kitüntetésért mélyen érzett hálaomat s legforróbb köszönetemet!

Terhes Pál másodizben Rimaszombat és vidéke jótékony növegyületének szerenese kívánatait tolmácsolta azután:

Tisztelt Tanár ur!

Ne legyen terhére az, hogy újból, megint én kelek fel és üdvözlöm a tanár urat. Az iskolában, annak kormányzásába együtt működünk, ott vagyok én is, a hol tanár ur, az egyház hívei kiképzésében ismét együtt vagyunk, együtt vezetjük egyházunkat, én örömmel tartom, ha egy más téren megint együtt vagyunk. Rimaszombat és vidéke jótékony növegyületének választmányában megint együtt vagyunk. Ennek a jótékony növegyületnek megbízásából állok most itt.

Ezelőtt 27 évvel alakult e jótékony egyület, első ülésében a tanár urat titkárrá választottuk, 27 év óta tart a szeretet, a bizalom, a nemeskeblű hölgyeknek bizalma a tanár ur iránt. Az ünnepélyben mi is részt veszünk, kérve kérjük a t. Tanár urat, hogy továbbra is működ-jék az egyület érdekében, mint 27 év óta, mi nem szü-nünk meg a jó istent kérni, hogy a tisztelt tanár urat soká éltesse családjával együtt, áldását terjessze ki teljes mértékben a jótékony növegyületre és a tanár urra!

A szívből fakadt szavakra a jubiláns következőleg felelt a diszes hölgyközönséghez fordulva:

Nagysádek bebizonyították, hogy a nő az emberiségnek nemesak szebbik, de jobbik fele is Mert gyönyör-ű kép az, mint igyekeznek mindig a fájdalom könnyeit feltörölni. Gyönyörködöm abban is, mikor öröm könnyeket látok ragogni.

Mi nekünk már volt egy pár boldog ünnepélyünk, jubileumunk, mert apróöröm napunk van nekünk annyszor, ahányszor nagysádek gyűlésezenek. Ezen örömnepök mindig jó hatással voltak életemre, jó hatással voltak kedélyemre.

Igaz, arra kértem egyszer nagy ádkat, hogy titkári fizetésem az legyen, hogy annak idején jöjjenek el temetésemre, de higgyék el, hogy szivesebben látom ön-eket itt e helyen.

Nagyon köszönöm, hogy szíves megjelenésükkel magasabbra emelték ez ünnepély fényét.

A sárospataki alma mater nevében Maklár Papp Miklós tanár a következő szép beszédet mondotta:

Kedves Kartárs ur!

Elfelejtethünk mindent, de soha el nem mosódha-

tik lelkünkben annak a darab földnek a képe, a melyet szülőföldnek hívunk, a melyhez minket a gyermekkor ártatlan örömei, a gyermekkor kedves emlékei fűznek. És ha erről a kedves szülőföldről, akár örömmünkben, akár bánatunkban évek után is a részvét szava hangzik, ez bizonyára jól esik.

Erről a kedves földről, mélyen tisztelt kartárs ur, ünnepelt férfiú, hoztuk mi, én és az én társaim szíves és meleg üdvözlését.

A sárospataki főiskola, ez az Ön előtt is kedves alma mater, ránk bízta, hogy adjuk át szíves üdvözlését az örökké hűséges tanítványának. A fő-iskola tanári kara ránk bízta, hogy adjuk át őszinte tiszteletünket az 50 éves jubilánsnak. Tudjuk, hogy midőn onnan 50 évvel ezelőtt eltávoztak, az alma mater előtt bucsuzó szavaival, ha nem is mondhatta, de mélyen érezhette Szabéni szavait: „Te oktattál és te plántáltad a mi szívünkben a jót; ez a te munkád.“ Mélyen érezhette ezt az, a ki 7 éves korától fogva ott oltozta szomját a tudomány forrásánál. Azt is tudjuk, hogy az alma mater azt mondhatta bucsuzó gyermekének, hűséges tanítványának: „Jól van hív szolgálom, többre bizlak ez után is; menj, értékesítsd a talentumaidat, a melyeket itt szerezted, a melyeket rád bízam.“ Tudjuk, hogy azt a tanítványi hálaját, kegyeletet a sárospataki főiskola iránt mindig melegen megőrizte, még ma is megőrzi.

Azt meg mi jöttünk megmondani, hogy a sárospataki főiskola Önt örömmel, elismeréssel mondotta és mindig mond, a hűséges jó tanítványának. Eljöttünk megmondani, hogy ez a fényes elismerés, ez a megtisztelő ünnep jól esik az alma maternek is. Mert hiszen mely szülő nem örül gyermeke boldogságának?

Igen kevés embernek jutott osztályrészül az a nagy szerenese, hogy élete nap legyen, a mely hegyekre, völgyekre, országokra árasztja szét sugarait De boldognak mondhatja magát az, a ki érezheti, tudhatja, hogy világgal évről-évre százas lelket világitotta be és termékenyítette meg. Boldog lehet mélyen tisztelt tanár ur, hogy ez a boldogító érzés, ez a boldogító tudat az 50 éves munkássága édes jutalma lesz. Boldog lehet, ha visszagondol 50 éves tanárkodására. Boldog lehet, mert ebben a megtisztelő magasatos ünnepélyben 50 éves munkásságának oly elismerése, oly jutalma van, a mit az isteni gondviselés csak egyes kegyeltjeinek, ritka kivételekben szokott adni. Az a kincs, a mit Ön a sárospataki iskolába szerzett, dusan, nagyon dusan kamatozott, fogadja kegyesen az alma mater szíves üdvözlését, fogadja a sárospataki iskolának jegyzőkönyvébe is kifejezett őszinte elismerését, igaz tiszteletét.

Es mert minálunk protestánsoknál, iskola és egyház együtt szokott ünnepelni, fogadja egyszersmind, mint megbízott presbytertől a sárospataki református egyháznak is a másik jegyzőkönyvébe kifejezett üdvözlését, tiszteletét.

A gyönyörű beszéd s részben a lelkében feljult régi emlékek hatása alatt a jubiláns sűrűn omló könyekre fakadt s az elzárkózottság remegő hangján viszonyozta a fényes múltú főiskolának üdvözlését a következőleg:

Mélyen tisztelt kartársak!

Onnan jöttek önök, hol bölesöm rengett s szüleim porlanak, azon iskola küldte önöket, melyben ifjuságomat átéltem, melyben hitem erős meggyőződésé szilárdult, melynek köszönhetem összes ismereteimet, melyből 50 évvel ezelőtt közvetlenül léptem tanári pályámra. Legmélyebb hálaival, öregségemben is gyermeki kegyelettel gondolok mindig ezen főiskolánkra, hazánkra, felekezetünk ezen örökbeeső kincsére. Legtávolabbról indultak önök s legközelebb jutottak szívemhez. Legyen isten áldása továbbra is a mi főiskolánkon; adják át legszivesebb üdvözlémet, s becses megemlékezésökért legmélyebb hálaomat az összes általam mélyen tisztelt tanári karnak, tartsanak meg továbbra is szeretetökben szíves barátságukban!

A rozsnói kath. főgymnásium nevében Gróf István tanár a következőleg szólt:

Mélyen tisztelt kartárs ur!

Nekem jutott a szerenese, hogy a rozsnói kath. főgymn. megbízásából üdvözölhessem önt. Megbízattam, hogy e nagy napon, intézetemnek jó kívánatait átadjam, mikor ezt teljesítem, legyen szabad nekem, azon ember előtt, ki a szép, de rögs pályán egy télszázadon át haladt, saját érzelmeimet kifejezni. Ünnepelt kartársunkat szeretett és bizalom veszi körül. Lehetetlen, hogy mindezek láttára fel nem ébredne minden magyar szívben, ugy az ényembe is az a kívánság, vajha minden magyar tanárnak sikerülne ilyen eredményeket felmutatni, ilyen szívet nevelni, a kik később se felejtsek őt el. Isten éltesse sokáig!

Azután a rozsnói ág. ev. gymnasium nevében Kramaresik Károly, a középiskolai tanárok egyik Nesztora szólt fel.

A szónok örömmel emlékszik vissza a 8 év előtt történetekre, akkor ugyanis ő tartotta 50 éves jubileumát, Baksay pedig megígértette vele, hogy 8 év múlva Rimaszombatban meg fog jelenni az ő jubileumán. — Az agy tanferfiú megtartotta ígértét. Mint szónoklatában emliti őkma-holnap már ritkaság számba fognak menni. — Lesz idő, mikor még el sem fogják hinni, hogy valamikor olyan tanárok is léteztek, kik 50 évig működtek küzdelem-teljes pályájukon.

A losonezi állami főgymn. tanári kara testületileg tiszteltget azon az örömnepben, mely a szónok (Gresics Miksa) állítása szerint nemesak Rimaszombat, de az egész ország örömnepje. Megörökítésre méltó eseménynek tartja a szónok azt, ha valaki elmondhatja magáról, hogy 50 évét töltött el a tanári pályán és pedig oly módon, hogy 50 év alatt 50 órát sem mulasztott el — Sok fiatalabb tanár már kimerültségről panaszkodik, mikor még a felét sem tették meg annak a rögs pályának. Valóban elmondhatja az ünnepelt, „hogy jó harezott harezoltam és a hitet megtartottam.“ Minket biztak meg — folytatja a szólt — kartársaink, hogy szívünk legmelegebb jókívánatait tolmácsoljuk, hogy még sokáig tapasztalhatta, hogy a tőle elvetett mag nem esett tövis közé, sem sziklára, hanem jó talajba. Kívánom, hogy éljen sokáig!

A nagyrozei polgári és középkereskedelmi iskola nevében *Perjessy László* igazgató beszélt:

„Hogy mi is hozzájárulhassunk ezen diszes és fényes ünnepélyhez eljöttünk, hogy a közügy áldásos munkásá-

nak mély tiszteletünket, szíves üdvözlőnk és ezen szívből jövő hő óhajunkat kifejezzük, hogy az igen tisztelt tanár ur buzgó működés, ügybuzgalma, lelkesedése még nagyon sokáig tündökljön előttünk példaként. Eljen sokáig.

A rimaszombati összes iskolák nevében Törköl József, a községi fiu-iskola igazgatója a következő beszédet intézte az ünnepelthez:

Ünnepelt pályatárs!

A középtanodai oktatás és a népoktatás ikertestvérek egymással. Ne esodálkozzál tehát azon, hogy e mai nevezetes napot mi is öröm-ünnepünknek kívánjuk tekinteni.

A rimaszombati közs. népoktatási intézetek tanítótestületének megbízásából állók ellőtted, érdemekben gazdag pályatárs, hogy 50 éves tanári működésed jubileuma alkalmából, mindnyájunk nevében szívből üdvözlőjelek. Kiváló érdemeit ismételtelen felsorolni nem akarom, de azt különösen és kiválóan kell hangsúlyoztatnom, hogy félszázados munkásságod küzdélmeit, fardalmait, terheit és örömeit, mi tudjuk leginkább mérlegelni és méltányolni, a kik szintén a tanügyi pálya göröngyös útjait tapossuk.

Azért is bátran merem állítani, hogy: „több a te érdemed a felsoroltaknál!... Mert közel 10 ezer közhasznú polgárt nevelni e magyar működésed jubileuma alkalmából, mindnyájunk nevében szívből üdvözlőjelek. Kiváló érdemeit ismételtelen felsorolni nem akarom, de azt különösen és kiválóan kell hangsúlyoztatnom, hogy félszázados munkásságod küzdélmeit, fardalmait, terheit és örömeit, mi tudjuk leginkább mérlegelni és méltányolni, a kik szintén a tanügyi pálya göröngyös útjait tapossuk.

Azért is bátran merem állítani, hogy: „több a te érdemed a felsoroltaknál!... Mert közel 10 ezer közhasznú polgárt nevelni e magyar működésed jubileuma alkalmából, mindnyájunk nevében szívből üdvözlőjelek. Kiváló érdemeit ismételtelen felsorolni nem akarom, de azt különösen és kiválóan kell hangsúlyoztatnom, hogy félszázados munkásságod küzdélmeit, fardalmait, terheit és örömeit, mi tudjuk leginkább mérlegelni és méltányolni, a kik szintén a tanügyi pálya göröngyös útjait tapossuk.

Mindezen szép beszédekre a jubilans külön-külön válaszolt, találó hasonlatokkal, kedvesen színezett képekkel rajzolva azon viszonyokat, melyekben az illető intézetek pályája érintkezett. Köszönetet mondott mindenkinek a szíves megemlékezésért.

A rimaszombati kasino megbízásából, mintán Török János elnök betegsége által akadályozva volt, Molnár József választmányi tag mondta a következő szép beszédet:

Tekintetes tanár ur!

50 évi munkálkodásának a mai napon méltatni óhajtott érdemeiből a rimaszombati Casino kettőt fog története lapjaira följegyezni.

Volt idő, midőn e testületnek, mely nemcsak a város területéről, — de szélesebb körben a megyéből is mindenkor az értelmiség legkiválóbb erőt sorozta tagjai közé, — a tisztelt tanár ur volt vezetője, elnöke, — tul mennék mai hivatásom hatáskörén, — ha ezen elnöki működés érdemeit hosszasan akarom méltatni — egyet azonban meg kell említenem, — azon idő alatt gyűjtötte egyeletünk vagyoni ereje nagy részét, s azon alapot, mely további fennmaradását biztosította, — s a kor kívánalmának megfelelő berendezkedést lehetségessé tette.

A másik feljegyezni való érdem nagyobb hatású. A mi testületünk fel szokta emelni minden fontosabb társadalmi kérdésben, — s még inkább a nemzeti nagyobb események emlékének évfordulói, hogy a mult idők tanúságát az ulodok számára megörizze, — ezen összejövetelek irányadó egyik legkiválóbb szónoka mindög a tisztelt tanár ur volt; — ha tehát figyelembe vesszük, hogy az ünnepelt férfi működéséről, tanításának látható sikeréről mint legmagasabb társadalmi egylet: a Casino van hivatva bizonyosságot szolgáltatni, — természetesen következik az, hogy egyeletünk az üdvözlők sorába áll.

En tehát a rimaszombati Casino igazg. választmányának nevében szívből üdvözlöm tanár urat e nevezetes napon; — igénytelen szavaimnak értéket, — súlyt adhat az a körülmény, hogy olyan társadalmi egylet nevében szólom, melynek tetteit nem irányítják hivatalos tekintetek, — hanem mindig a szív igazi és melegebb érzelmi, — ezek hangján kívánom én, hogy tanár ur életét terjesse a gondviselés az elérhető legtávolabbi határig, — hogy megérdemelt örömet élvezhessen azon társadalmi egyletek megizmosodásában, erőteljes életében, melyeknek alapvető munkása volt. Isten éltesse sokáig.

A jubilans válasza szerint:

„A kaszinó volt az a testület, melyben az ünnepelt először ismerte meg a rimaszombati társadalmi életet. A kaszinó jubileumán ő is résztvett, kívánja, hogy a másik jubileumot is megélje, bár ő már nem vehet akkor részt.”

Majd a rimaszombati polg. olvasókör nevében Rábely Miklós elnök rövid, de velős üdvözlője következett:

„Tisztelt Tanár ur! A „rimaszombati polgári olvasókör“ is csatlakozni kíván azokhoz, kik az Ön félszázad óta mindig fáradhatlan hazafiúi, polgári és emberbaráti munkásságának érdemeit előtt őszinte elismeréssel adóznak; — teszi ezt annál inkább, mert tagjai nagy többsége részéről a hálának, mindannyiunk részéről pedig az örömmel adhat kifejezést megjelenésével.

Fogadja tiszteletteljes üdvözlőnként, őszinte szerencsekívánatainkat e szép naphoz, azon óhajásunkkal, hogy az Eg áldása kísérje további működését is; — életét, egészségét pedig őrizze meg hazánk s e város számára még hosszú időn át!”

A jubilians igen kedvesen fogadta az olvasókör üdvözlését.

Az olvasókör, Baksay véleménye szerint, újabb időben oly rohamosan fejlődött, mintha a rimaszombati polgárok összes energiája ennek az egyletnek a felvirágzásában nyilvánulna. Mától kezdve ő is rendes tagja ennek a testületnek

Utolsó kijelentésére a polgárság lelkes éljenzése felett.

A rimaszombati takarékpénztár nevében, — mely első megyei közgazdasági intézményünk — *Kishonthy Gyula* igazgató-elnök üdvözlötte az ünnepelt Baksay Istvánt, ki évek hosszú sora óta a felügyelő-bizottsági elnök díszes állásában szolgálja az intézet és a közügyek érdekeit.

A gömörmezei nép- és iparbank nevében *Hennyey Kálmán* intézeti ügyész köszöntötte fel Baksayt, mint a mintaszerűen vezetett hitelintézet igazgatóságai elnökét és legerősebb oszlopát.

A rimaszombati ev. ref. egyházi énekhar nevében a patriarehalis alaku *Szöllösy István* kántor mondott az öreg hazafiak kedves, rezgő hangján szép üdvözlő beszédet, melyet a közönség lelkesen megélt.

Mindezen beszédekre a jubilans külön-külön válaszolt s beszédeire meg-meg ujló lelkes éljenzés riadt fel a közönség közt, mely esodálkozva szemlélte, hogy a farsztó válaszok megadásában mint villanyozódik kedvesebb és kedvesebb feleletre az ünnepelt férfi igazán örökifju kedélye.

Végül a rimaszombati dalárda nevében mostani elnöke: *Dr. Szabó Samu* megyei főorvos üdvözlötte az egylet örökös díszelnökét a következőleg: „Nekem, mint utolsó üdvözlőnek — ugymond — valami magasztos beszédet kellene tartanom, de a tehetségnek hiánya még sohasem volt bűn, és ha fényes beszéddel nem zárom is be ezen ünnepélyt mentse ki tehetséget, illetőleg tehetetlenségemet a jó akarat és az, hogy oly egylet nevében beszélek, melynek már dícsőséges multja van, ezen dícsőséges mult megszerzése körül éppen tanár ur, mint ezen egylet elnöke oly sokat működött, buzdított, fogadja soha meg nem szűnő hálánk kifejezését, szeretetünk, ragaszkodásunk őszinte nyilvánítását. Ha igaz, hogy a dal a kopár életet is virágos mezővé tudja átváltoztatni, ez az öregot is megifjítja, ha igaz, hogy a dalt csak is nemes lelkek szeretik, akkor szeresse tisztelt tanár ur továbbra is a dalt, s ez által, mint egyeletünk díszelnöke, dalárdaunkat; adjon a dal szeretete örökös vig kedélyt, hogy egy vig kedélyben és a vig kedély által, az emberiség javára sokáig éljen!

E szíves üdvözlésre a jubilans valóságos dalos jó kedvel válaszolt; kijelentvén, hogy ő megjósolta, miszerint a dalárda, dacára annak, hogy egy időbe feloszlott, nem szűnik meg véglegesen működni, hanem csak „alszik.“ De hogy a felébredés után az új elnök (*Szabó Samu*) vezetése alatt, ki még súlyosabb körülmények közt lépett az elnöki székbe, újból fel fog virágozni, azt ő profétai lélek nélkül is előre megmondta.

Ez utolsó válasz elhangzása után még *Bornemisza László* röviden köszönetet mondott a közönségnek, hogy e magasztos ünnepély fényét megjelenésével oly hathatósan növelte s a dalárda elénekelte a Hymnust, melynek utolsó akkordjai alatt a nagyszámú közönség oszlani kezdett.

A díszebéd.

A ref. templomban lefolyt magasztos jubileumi ünnepség befejezése után déli 1 órakor a Széchenyi kertbe özlött egy díszes férfi társaság, mely megyénk férfi társadalmának színe-javából állott. Künn a város díszes parkjának platán köröndjében volt terítve a díszebédhez, melyet 1/2 órakor *Palócz Kálmán* zenéje mellett az ünnepelt *Baksay István* — kit zajos éljenzéssel fogadtak — megjelenése nyitott meg.

Majd a harmadik fogásnál felemelkedett *Bornemisza László* alispán s messze esengő hangon szónoki lelkesedésének egész hevével mondott a legelső magyar emberre, a királyra pompás felköszöntőt, melyet a jelenlevők állva hallgattak és szűnni nem akaró éljenzéssel fejezték be. Aztán a volt tanítványok nevében *Molnár József* ügyvéd magas szárnyalású szép beszédben emelt poharat az ünnepeltre: *Kramarszék Károly* pedig a magyar kultúra ez időszerű két vezér-bajnokára: gr. Csáky Albinra és Br. Eötvös Lórántira emelt poharat.

Czinke István erdőbényei ref. lelkész mondott ezután egy rendkívül szellemes, kedves humorral megannyozott pohárköszöntőt, éltette a jubilans „házi miniszterét“ élte párját, kedves feleségét.

Farbaky József nyíregyházi ág. ev. esperes-lelkész a protestans szellemre, mely a szabadság és testvériség szelleme, emelt poharat: *Dr. Bartha Béla* sárospataki jogtanár, az „Orálló“ szerkesztője pedig ismét Baksay Istvánt éltette.

Glauf Pál rimaszombati ág. ev. esperes-lelkész kettős felköszöntőjében tartalmas szavakkal köszöntötte fel előbb Hámo, László főispánt, majd a rozsnói r. kath. főgymnasium képviselőit; majd *Gróh István* rozsnói r. kath. tanár a különböző felekezetek hazafias egyetértésére üritett poharat.

Czinke István emelt ismét szót; kedves humorának minden ártatlan pajkosságával, mégis a végén komolyan köszöntve fel a protestantismus egymást egyesítő vezérférjait.

Nagy derűtséget keltett azután *Komoróczy Miklós* rozsnói tanár, palócz humorral, hamisítatlan, igazi palócz-dialektusban elmondott pohárköszöntője, melyben előbb *Bornemisza László* alispánt, majd *Netkovszky Adolf* pénzügyigazgatót éltette, mire az alispán egy igen talpraesett, lelkes beszédben, melynek éle a pánszláv törekvések ellen volt irányítva, — a magyar haza jóvoltára, boldogságára emelt poharat.

Felköszöntöket mondott még: *Tornyos György* az ünnepély egyik főrendezőjére: *Dr. Szabó Samu* főorvosra; *Perjessy László* Baksay Istvánra; *Lőrinczy György* — a legrosszabb tanítványok nevében — Baksay Istvánra; majd *Czinke István* aranyos kedvt humoros toasztjai és *Komoróczy Miklós* palócz imitációi között *Palócz Kálmán* szép magyar notái mellett a díszes társaság kitünő hangulatban egész estig mulatott a felejthetetlen platánok hűs árnyékában.

A jubileumi ünnepségeket táncmulatság fejezte be, melyet a budapesti egyetem rimaszombati ifjusága rendezett volt kedves tanárának tiszteletére. — A szép mulatságnak igen kellemes időjárás kedvezett s a város és vidékének díszes hölgyközönsége vett benne részt s a fiatalok az éjjeli órákban egy rövid, de élvezetes táncmulatság kedves emlékeivel oszlott szét.

Az ebéd alatt *Czinke István* és *Dr. Veres Samu* felolvasták a jubilanshoz érkezett nagyszámú sürgönyöket, melyek közül közöljük a következőket:

„Őszinte szívből üdvözlöm a mai nap érdeműs ünnepeltjét Isten éltesse még sokáig. — Splényiné Blaha Luiza.”

„Ötven éves jubileumán fogadja hálás megemlékezésem mint egyetlen fenn maradt azok közül kik első lépésben papi pályára segítettek éljen még soká! — Szász Károly.”

„Egy sereg ifjunak érettségi ünnepélyéről lelkünk elrepül üdvözlőni Baksay Istvánt és együtt ünnepelni a haza egyház és közművelődés szent ügyének érdemkiszoruzott veteránjával! — A halasi érettségi vizsgálat elnöksége Baksay Sándor, Hegedüs István.”

„Nagy sajnálatomra nem csatlakozhatom azokhoz, kik ötven éves működésének fordulóján személyesen fejezhetik ki elismerésüket, ezért elnézésében bízva arra kérem, fogadja ez uton, a mivel mint egykori hallgatójának első sorban kell adóznom hálámat s engedje, hogy keveseknek megadott félszázados szakadatlan művelő és oktató tevékenységével felhalmozott érdemeihez őszinte szerencsekívánataimmal járulhassak s kérhessem a Mindenhatót, hogy a nyiladozó új érában, melynek teremtésében Ön is ki vette a maga osztlányrészt még hosszú időig hathasson és nemeshessen! Igaz híve Fáy Gyula.”

„Ha másként nem lehet legalább így akarok jelen lenni az ünnepelők között. Az isten soká éltesse kit mindnyájan tiszteletünk és szeretetünk mint a magyarművelődésnek annyi idő óta fáradhatlan előmozdítóját. — Dunay”

„Ötven éves Jubileumának ünnepélyéhez örömmel csatlakozva ohajtom, hogy még sokáig örülhessen mintaszerű életének és élvezhessen Áldásos pályájának sikereit. — Schilling Lajos.”

„Ma a protestans tanári erények diadalát ünnepli a közönség, Baksay bácsi által megdícsőítve esaládomnak is ünnep ez, fogadja üdvözlőnként, maradjon még sokáig köztünk irmagul.” — Mitrovics.

„Kötelesség gátol, de a lelkem ott van, a hol ma te érted sok égő szív dobban, mind a mit ünnepelőd sok ezre mond, kíván, azt mondja neked most a hálás tanítvány.” — Szuhay Benedek.

„50 éves jubileumára szerencse kívánatamat Keresztfia Tóth Béla.

„Dicsőséggel megfutott fél százados pályád ünnepélyén, midőn ezekre menő tisztelőid, barátid és tanítványaid tüzik homlokodra az elismerés koszorúját, fogadd rokon, barátod legszívesebb üdvözlőjét. — Veress Márton.”

„Családunk igazán szeretett seniorának kíván teljes boldogságot szeretve tisztelő öcsese. — Eperjessy Ferenc.”

Üdvözlő sürgönyök jöttek még: a budapesti ref. főgymnasiumtól, Vámosy igazgatótól Budapestről, a miskolci Tóth-Pál iskolától, a sajkógömöri ev. ref. polg. iskola tantestületétől, Lőszonezről kartársaitól, a halasi főgymnasium tanári karától, a szarvasi főgymn. tanári karától, a késmárki lyceum tanári karától és a nyíregyházi ág. hitv. ev. főgymn. tanári karától. Mintegy 50 magantávirat jött volt tanítványoktól, rokonoktól, jóbarátoktól és az ünnepelt tisztelőitől.

Hála és köszönetnyilvánítás.

Mind azok, kik ötven éves tanári jubileumom alkalmából levélben vagy távirat útján rólam megemlékezni s üdvözlőni kegyesek voltak, fogadják ezen kegyességükért s jó kívánataikért mélyen érzett hálámat s forró köszönetemet, s azon örömet, melyet nekem azok által okoztak, fizesse meg Isten mindnyájoknak ezerszeresen. Rimaszombat, 1894. június 23.

Baksay István, tanár.

Lapunk jelen rendkívüli számát kizárólag a Baksay István ötvenéves tanári jubileumának megörökítésére szenteltük. — Tartozunk annak megemlékezésére, hogy hírlapírói hivatásunk teljesítésében Wiesinger Frigyes és Ivánka Milán VII. gymnasiumi tanulók támogattak, végezvén a jubileum folyamán a nélkülözhetetlen gyorsírói feljegyzéseket. Rábely Miklós nyomdász e számot a legfinomabb velin papíron kiváló műizlettel és gondallal állította ki külön példányban, melyhez Rakottay Lajos rimaszombati kitünő könyvkötő készített gazdag díszítésű szép táblát. Ebben befoglalva, szerkesztőségünk tagjai június 24-én délután nyújtotta át e számot az ünnepelt Baksay Istvánnak, élete és magasztos örömműnének szerény emlékeül.

Dr. KÁRMÁN ZOLTÁN távollétében a szerkesztésért felelős: LŐRINCZY GYÖRGY.